Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ,
...РЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

№ 228 (16451) | 1983 оной октябриин 4, вторник | Сэн 3 мүнгэн.

...ИНАХА ЭРХЭЕЭ ...ЙСЭД ХЭРЭГЛЭХЭ

...ын партийна организаци... тоосоото hунгалтын суглаа... байна. Партийна бүлэгүүдэй... Мүнөө цеховэ ба эхин парт... нимэ суглаанууд үнгэрбэ.

...XVI съездын, партиин ЦК-гай ... (1982 он), июниин (1983 ... шиидхэбринүүдые бэе... партийна организацинуудай ... худэлмэри тэдээн дээрэ ... Амжаhан үрэ дүн... шэнжэтэйгээр сэгнэлтэ ... коммунистнууд дутуу дунда... боломжонуудаа элирхэйлнэ. ... асуудалнууд, хэрэглэгдээ... боломжонууд ажалша коллектив ... хэлэмээр. Табан жэлэй ... дүүргэдэггүй, гээгдэлдэ оро... ушарhан гандаа. Ушар... номическа үрэ дүнгүүдээ, үк... түргэнөөр хүгжөөхын ... боломжонуудаа гүйсэд хэрэглэ... хэмжээнүүдые суглаан дээрэ ... болоно.

... ажал ябуулгые, аппарадай ... хинаха эрхэеэ партийна орга... дүүрэн хэрэглэхэ асуудалда ... hунгалта үнгэргэхэ тухай ... КПСС-эй ЦК ехэ анхарал ... байна. Үйлэдбэриин байдал... хүмүүжүүлгэдэ үзүүлэгдэдэг ... үргэдхэхэ, ажалшадай ... тухай хуулиие наринаар са... табигдана.

... эрилтые дүүргэхэ, тоосоон ... ябажа байха үедэ партийна ... захиргаанай ажал ... аппарадай худэлмэриие хинаха ... эрэгээр дүүргэжэ байдагые ... шэнжэлхэ шухала болоно. ... болон социальна хүгжэлтын ... шиидхэхэ хэрэгтэ партий... дүүргэдэг үүргые тоосоото ... үргэнөөр харуулха ёhотойбди. ... дээрэ зохихо гурим тогтоохо, ... шууд дээшэлүүлхэ, про... үнэ сэнгые хямдаруулха, ... жаруулха, договороо барим... ушаргые усадхаха талаар пар... дүүргэлтые шэнжэлхэ гээ... хэрэг болоно. Эрдэм ба тех... шанууды нэбтэрүүлхэ, мате... ажалай хүсые алмаха тухай ... үргэнөөр харагдаха зэргэтэй.

... партийна организацинуудай ... хүдөө ажахые хурданаар ... тарааалан эрхилэлгэдэ на... hууритай гурим болон ажа... хамтын подряд нэбтэ... болон тараан ажалай про... абаха, хүдөөдэхи социальна ... дүүргэхэ асуудалнууд ту... хандуулагдаха зэргэтэй..

...бластной партийна организаци... хүдэлнэ. Тэдээндэ 4 мян... коммунистнууд hунгагданхай. Дии... худэлмэришэд, колхозни... ажахын мэргэжэлтэд боло... ажалша коллективүүдэй ... бодото нүлөө үзүүлжэ шада... организацинуудай найдамтай ... бүринь болоно. Промышлен... барилгын, транспортын партий... цинуудта үйлэдбэриие түргэ..., шэнэ техникэ нэбтэрүүл... шэнэдхэн хубилгаха, про... hайжаруулха хэрэгые хи... 470 комисси байгуулагданхай. ... договорой гуримаар продукци ... дүүргэлтые, материальна ... арга боломжонуудые гам... хэрэгые, ажалай эмхид... ажаhуудалые хинан шал... шэнэ янзын комиссинууд бай...

... болон совхозуудай, хүдөө ажа... предприятинуудай, парторга... партийна хиналтаяа нипээд ... байна. Газар элдүүрилгэ, ... малай тэжээл гаргашал... мал ажалай продук... сахиха, түсэблэлгын ба ажалай ... бэхижүүлхэ гэхэ мэтын ... ажахын талаар хүтэл... болонхой.

... локомотив-вагон заhабарил... Калининай нэрэмжэтэ локо... депогой, Шулуутайн леспромхо... шубуунай фабрикын, «Ро...», Ториин, Охин-Булагай сов... бусад партийна организа... талаар эмхидхэлэй ехэ ху... ябуулжа, захиргаанай ажал ... хинаха комиссинуудые хүтэлбэ-

рилгын, худэлмэри эмхидхэлгын баян дүй дүршэлтэй болонхой. Жэшээнь, ЛВРЗ-гэй парткомой дэргэдэ дүрбэн цеховэ парторганизацинуудта 28 комисси байгуулагданхай юм. Партийна комиссинууд уридшалан табиhан түсэбэй ёhоор худэлмэрээ ябуулна, шалгалтын материалнуудые партийна суглаанай, партбюрогой гү, али парткомой заседаниин үзэмжэдэ табидаг гуримтай.

Мүн оёдолой үйлэдбэриин «Туяана» нэгэдэлэй партийна организациин гаргаhан продукциин шанарые хинаха комисси эдэбхитэйгээр худэлнэ. Тэрэшэлэн шэлэй заводой парткомой дэргэдэхи ажалай эмхидхэлэй талаар комисси ехэ худэлмэри ябуулна. Ажалай журам хазагайруулагшадтай шангаар тэмсэдэг, предприяти дээрэ гурим сахиха хэрэгтэ хам оролсодог гээшэ.

Тэрэшэлэн Бэшүүрэй районой Охин-Булагай совхозой парткомой дэргэдэ мал үсхэбэрилгые ба тэжээл гаргашалгые хинаха комиссинууд байгуулагданхай. Комиссинуудай гэшүүд малай байдалые, тэжээлэй гаргашалгые ходо шалгажа байдаг. Шалгалтын дүнгүүд тухай парткомой заседани дээрэ, партийна суглаан дээрэ ходо мэдээсэдэг дүршэлтэй. Иимэ жэшээнүүдые эндэ олоор харуулжа боломоор.

Гэбэшье захиргаанай ажал ябуулгые хинаха эрхээ партийна зарим организацинууд дүүрэн, аша туhатайгаар хэрэглэжэ биранагүй. Халирхайгаар, ёhын тэдысэ шалгалта хэдэг зохихо дурадхалшье оруулдаггүй, хараалhан хэмжээнэйнгээ эсэстэнь хүрэдэггүй комиссинууд бии. Партиин зарим райкомууд, парткомууд комиссинуудай худэлмэрээр hонирхоногүй, эдэбхитэдые hургаха гэжэ оролдодоггүй, hайн дүй дүршэл олоной хэрэг болгожо шаданагүй. Нэгэ комиссида хэтэрүү олон асуудалнууд даалгагдана. Иимэрхүү байдал Хяагтын, Сэлэнгын, Яруунын районуудта үзэгдэhэн байха юм.

Республика дотор парткомтой, партбюротой 758 парторганизаци бии юм. Тэдэнэй 658-дань хиналтын комисси байгуулагданхай. Партбюротой цеховэ 681 организациин оройдоо 265-дань комисси бии. Советскэ, Октябрьска, Баргажанай, Яруунын, Хориин районуудта илангаяа комиссинууд үсөөн. Барилгын эмхинүүдэй, худалдаа наймаанай ба ниитын эдеэ хоолой предприятинуудай партийна организацинуудта, министерство болон албан зургаануудта партийна комиссинууд бүришье үсөөн гэжэ тэмдэглэмээр.

Республикын министерствэнүүдэй, албан зургаануудай, совет болон ажахын эмхи зургаануудай партийна организацинуудта аппарадай худэлмэриин хойноhоо хиналта бэелүүлхэ эрхэтэй 41 комисси байгуулагдаhан юм. Зүгөөр тэдэнэрэй ажал ябуулга мүнөөдэрэй эрилтэдэ харюулма бэшэ, аппарадай худэлмэриие нарижуулан hайжаруулха, албата үялгадаа худэлмэрилэгшэдэй харюусалга дээшэлүүлхэ, нэгөө нэбшо, албан хойрог ябадалтай эрид шууд тэмсэхэ хэрэгтэ мүртэйгөөр нүлөөлжэ шаданагүй.

Тоосоото hунгалтын кампаниин үедэ партийна хиналтын комиссинуудай худэлмэриие үндэhөөрнь hайжаруулха хэмжээнүүд үргэнөөр хараалагдаха зэргэтэй. Түбхын түрүүндэ бии байhан комиссинуудые бэхижүүлхэ, дүршэлтэй коммунистнуудые тэдэнэй бүридэлдэ hунгаха, илангаяа түрүүлэгшэ тушаа ...[illegible] бодомжолхо эрилтэ мү... табигдана.

Партийна комиссинуудай эрхэ түлөөлэлгэ, хабаадаха хэрэгынь ехэ. Тэдэнэй эдэбхитэй ажал ябуулга арадай ажахын ашаг үрэ дээшэлүүлхэ, хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ, продукци гаргалгые ехэ болгохо, шанарынь hайжаруулха гэхэшэлэн шухала зорилгонуудые бэелүүлгэдэ гүнзэгыгөөр нүлөөлхэ байhаниинь мэдээжэ. Тиихэтэй хамта кадрнуудые зүбөөр хубаарилан табиха, хүмүүжүүлхэ, хүнүүдэй hуудал байдал тушаа анхаралаа хандуулха, гүрэнэй ажалай, технологическа журам бэхижүүлхэ, хуули ёhондо харша алибаа ушарнуудтай тэмсэхэ гээшэ партийна хиналтын комиссинуудай үдэр бүриинь хэрэг мүн болоно.

КПСС-эй горкомууд, райкомууд, партийна эхин организацинууд захиргаанай ажал ябуулгые, аппарадай худэлмэриие хинаха комиссинуудай худэлмэриие залан хүтэлбэрилхэ, эдэбхиень дэмжэхэ, саг үргэлжын туhаламжа үзүүлхэ үялгатай. Комиссинуудай гэшүүдээр hунгагдаhан коммунистнуудай харюусалга шангадхаха, hургаха, партийна иимэ даабари дүүргэлгэдэ дүршүүлхэ гээшэ шухалын шухала зүйл болоно.

ХҮГЖЭЛТЭ ДЭБЖЭЛТЫН ТҮЛӨӨ

АЗИИН БА АФРИКЫН ОРОНУУДАЙ УРАН ЗОХЕОЛШОДОЙ НЭГЭДЭЛЭЙ VII КОНФЕРЕНЦИ ТҮГЭСЭБЭ

ТАШКЕНТ. (ТАСС). Узбекистанай ниислэлдэ боложо дүүрэhэн Азиин ба Африкын оронуудай уран зохёолшодой нэгэдэлэй VII конференци болбол түрүү үзэлтэй уран зохёолшодой нэгэдэлэй жагсаал болон тодорбо. Эб найрамдалай, хүгжэлтэ дэбжэлтын ба арадуудай аюулгүй байдалай түлөө, империализмын харата ябуулгануудта эсэргүү тэмсэлдэ хоёр агууехэ түбиин уран зохёолшод бэлиг талаангаа зорюулха эрмэлзэлтэй гэжэ энэ ехэ хуралдаан харуулаа.

25 жэлэй саада тээ Африка-Азиин уран зохёолшодой худэлөөнэй мүндэлhэн Ташкентдэ долоон хоног шахуу мүнөөнэй үндэhэн шухала асуудалнуудтай нягта холбоотой зохёохы ябуулгын шухала асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэhэн байгаа.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. В. Андроповой мэдүүлгэ хуралдаанда хабаадагшадта үргэнөөр дэмжэгдэжэ, халуунаар hайшаагдаhан байна. Энэ шухала политическэ документ КПСС-эй болон Совет гүрэнэй эб найрамдалта гадаадын политикын хараа шугамай үшөө нэгэ үнэншэмэ гэршэ болоо гэжэ конференци дээрэ онсолон заагдаа.

Конференциин түгэсхэлэй заседани дээрэ Юрий Владимирович Андроповто эльгээгдэхэ амаршалгын бэшэг нэгэн дуугаар баталан абтаа. Тус эмхиин ажал ябуулгые үндэрөөр сэгнэhэнэйнь түлөө совет хүтэлбэрилэгшэдэ үнэн зүрхэнэй талархалаа тэдэнэр мэдүүлээ.

Гадна тус хуралдаанда хабаадагшад дэлхэйн уран зохёолшодто хандаhан хандалга баталан абаа юм.

ДЭЛХЭЙ ДЭЭРЭ АМГАЛАН БАЙДАЛ ХАМГААЛАЯ!

ДАБХАР ОРОЛДОХО

США-гай захиргаанай ээрхэг түримхэй политикые эрид шүүмжэлhэн КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ Ю. В. Андроповой мэдүүлгые бухы совет арадай, тэрэ тоодо манайшье заводой коллектив hайшаан дэмжэнэ.

Америкын Холбоото Штадуудай ядерна, химическэ, юрыншье буу зэбсэгые үргэн ехэ хэмжээгээр бүтээн гаргажа, дэлхэй дээрэ бусадhаа булюу байдалтай болохо hэдэлгэ хадаа хархис политика мүн гээд Юрий Владимирович онсолон тэмдэглээ. Баруун Европоор буу зэбсэгээ тодхон тараажа, Советскэ Союзай, США-гай хүсэнүүдэй тэнсүүриие өөртөө булюугаар хубилгаха гэhэн энэ хараа шугамынь хүн түрэлтэнэй үзэл бодолдо харша, имагтал дай жүрөөдэhэн, бүмбэрсэг дэлхэйе тон аюултай байдалда оруулhан политика гэжэ совет эрхэтэн бүхэн hайн ойлгоно. США-гай захиргаанай буу зэбсэг ехээр бүтээн гаргахань багадаад, Советскэ Союзые элдэб янзаар хардаха, гүрдэхэдэ, «совет сэрэгэй аюул» гэжэ байжа хашхаралдахада зэбүүрхэхын ехээр зэбүүрхэнэбди. Юуб гэхэдэ, манай хараа бодол эб найрамдал сахин батадхаха, түгшүүрилтэ байдал hуларуулха, буу зэбсэг урдилдэн бүтээлгые болюулха, гүрэнүүдэй хоорондын холбоо барисаае үргэдхэн гүнзэгырүүлхэ гэhэн шэглэлтэй ха юм. Бидэ хүн зониие олоорнь хюдаха буу зэбсэг үйлэдбэрилхэ гэжэ эрмэлзэдэггүйбди. Гэбэшье гэнтын ушарай болоо hаа, Эхэ ороноо хамгаалжа шадаха аргатай байха ёhотойбди. Энэл ушарhаа дэлхэйн хоёр хүсэтэнэй сэрэгэй тэнсүүри олгогдонхой. Коммунис партимнай, гүрэн түрэмнай хүсэнүүдээ али али талаhаа эрид доошолуулха, hүүлдэнь үндэhөөрнь усадхаха гэhэн дурадхал оруулдаг гээшэ. Теэд тэрэмнай США-гай талаhаа дэмжэгдэнгүй, харин буу зэбсэгээ улам олошоруулха гэжэ эрмэлзэнэ. Энэ хэсүү сагта бидэ, манай заводой худэлмэришэд, дабхар оролдосотойгоор ажаллажа, Эхэ оронойнгоо экономическа, бэеэ хамгаалгын хүсые улам арьбадхаха хэрэгтэ бүхы хүсэеэ элсүүлхэбди.

А. ЖИГМИТДОРЖИЕВ,
Улаан-Үдын шэлэй заводой худэлмэришэн.

ЭТИГЭНЭБДИ, НАЙДАНАБДИ

Манай Коммунис парти, гүрэн түрэмнай совет арадай дахинаа шуhата дайе үзэхэгүйн тула эб найрамдал хамгаалхын түлөө ходо тэмсэжэ байдагынь бүгэдэндэ мэдээжэ ха юм даа. Энэ удаашье партиимнай Центральна Комитедэй Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. В. Андропов уласхоорондын байдалай шахардуу шанга болоhонhоо уламжалан, мэдүүлгэ хэхэ баатай болобо гээшэ. Вашингтоной засагаархидай хэмhээ хэтэржэ, дэлхэйдэ дайгаар занажа байхань харатай байна. Би, жэшээлхэдэ, эсэгэ оронсо хамгаалгын дайнда хабаадажа, инвалид боложо бусаа hэм. Хүлэйнгөө шархын үбдэжэ, амар заяа үзүүлхэеэ болиходо тайруулжа hалаа hэм. Мүнөө гуша гаран жэлдэ дайнай зоболон үзэнгүй, жаргалта hайхан байдалаа зохёон хүгжөөжэ байhан совет арадта hаалта хэхэ hанаатай США-гай хүтэлбэрилэгшэдые үгын муухайгаар харааха, шоо үзэхэ дуран хүрэнэ. «Ямаршье юумэнэй болоо hаань, бидэнэр манайороной, манай нүхэд болон союзнигуудай аюулгүй байдалые хангажа шадахабди» гэжэ Юрий Владимировичнай сэхэ хэлэнэ ха юм. Бидэ энээндэнь этигэнэбди.

Ш.-Н. ДОНДОБОН,
дайнай ветеран, Хэжэнгын районой Эдэрмэг нютагта ажаhуугша.

ЭБЭЙ ЭЛШЭ САСАРАГ ЛЭ

Эндэ тэндэ хүсэтэ станогуудай хүнхинөөн, адар томо машина, түхеэрэлгэнүүдэй түерээн саг зуура замхажа, тоhо, тооhондоо булгайртал ялайшанхай хубсаhатай машинистнууд, слесарьнууд, мүн бусадшье худэлмэришэд бэлэдхэлгын цех тээшэ яаралтайхан субажа захалбад. Суглараrшадай зарим нэгэн шэнэ газетэнүүдые баринхай анхаралтайгаар уншанад. Нүгөөдүүлынь хоорондоо юуншьеб тухай хөөрэлдэжэ, митингын эхилхые хүлеэн зогсонод.

Уданшьегүй М. И. Калининай нэрэмжэтэ Улаан-Үдын локомотивна депогой парткомой секретарь В. А. Гранат олон зоной хабаадалгатай, ажалшадай суглаае нээгээ. Тус суглаан дээрэ ашаглалгын цехэй машинист-инструктор Виктор Михайлович **Дорофеев**, депогой музейн директор, ажалай болон дайнай ветеран Федор Тармаевич **Пономарев**, комсомолка Вера **Пескова** гэгшэд үгэ хэлэhэн байна.

Эндэ КПСС-эй Буряадай обкомой секретарь **А. А. Бадиев** дэлгэрэнгы үгэ хэлэжэ, сугларагшадта партиин ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. В. Андроповой мэдүүлгэ тухай hонирхолтойгоор хөөрэжэ үгөө.

—Хүн түрэлтэндэ дайн хадаа ямар ехэ гашуудал, хохидол ушаруулдаг гээшэб? Тиихэдэ термоядерна дайн дажарай гал дүлэн сороблбол энэ түбидэ амиды юумэ үлөөнгүй үнэhэн тоборог болгохол. Үеhөө үедэ хэдэн мянган жэлэй туршада хүнэй гараар бүтээгдэhэн, байгуулагдаhан энэ дэлхэймнай хосоржо бусалтагүйгөөр үмхирэн hалаха гэжэ сэдьхэхэдэ ямар зэбүүрхэлтэй гээшэб. Иимэ муухай гай тодхороор гансал США-гай империалистнууд занажа, hанаа амархан hуулганагүй. Америкын Холбоото Штадууд болон НАТО-гай бүлэглэлдэ ородог оронууд арадуудай амгалан тайбан байдалые заабол таhалдуулжа, шуhата хёмороо үүсхэхые оролдоно. Мүнөө үедэ Никарагуада, Ливанда, Урда Африкада, Афганистанда, Сальвадорто ямаршье гэм зэмэгүй олон түмэн хүнүүд алуулагдана. Шуhата хёмороо үүсхэгшэд энээгээрээ hанаагаа амарангүй дэлхэйе бүхыдэнь эзэмдэхээр занана ха юм. Америкын империалистнуудай, тэрэнэй туhамаршадай хараа бодолые уридшалан таажа хэгдэhэн энэ мэдүүлгэ хадаа саг болзортоо абтаhан документ болоно гэжэ тоолонобди. Бидэ депогой коллектив парти, правительствынгаа эб найрамдал хангаха талаар ябуулжа байhан асари ехэ худэлмэридэ харюу болгон, өөhэдыгөө хубитые ехээр оруулха зэргэтэй байhанаа ойлгонобди. Тодорхойлбол, оронойнгоо обороные улам бэхижүүлхын тулада хүн бүхэн даалгагдаhан худэлмэридөө бүтээсэтэйгээр ажаллахаhаа гадна, хараалагдаhан даабаряа гансашье дүүргэхэ бэшэ, мүн үлүүлхээр эрмэлзэхэ болоно, — гээд, ажалай болон дайнай ветеран Фёдор Тармаевич Пономарёв тодорхойлон хэлээ.

Суглаанда хабаадалсагшад дэлхэй дээрэ дайн дажарай утаа саража, эб найрамдал хангаха худэлөөндэ оролсожо, тусхай хандалга бэшэг нэгэн дуугаар hайшаан баталжа абаа.

В. ДОРЖИЕВ.

ХҮДЭЛМЭРИШЭДЭЙ КОЛЛЕКТИВ МЭДҮҮЛНЭ

Ленинэй ордендо локомотив-вагон заhабарилгын заводто «Эб найрамдалай түлөө!» гэhэн уряатай суглаан боложо үнгэрбэ. Суглаанда хабаадагшад КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. В. Андроповой хэhэн мэдүүлгые үнэн зүрхэнhөө дэмжэн, эб найрамдалай, дэлхэй дээрэхи амгалан байдалай түлөө тэмсэлдэ хододоо бэлэн байhанаа элирхэйлээ.

Заводой парткомой секретарь А. Н. Колдунов энэ суглаа нээжэ, Ю. В. Андроповой хэhэн мэдүүлгые заводойнгоо олон мянган худэлмэрилэгшэдэй урда үшөө дахин уншаhан байна. «Эб найрамдалай түлөө!», «Ядерна дайн хэрэггүй!», «КПСС-эй политика дэмжэн hайшаанабди!» гэhэн уряанууд худэлмэрилэгшэдэй дунда харагдана.

Социалис Ажалай Герой, Улаан-Үдын хүндэтэ эрхэтэн Борис Захарович Поздеев үгэ хэлэхэдээ, манай заводой дайнай болон ажалай ветерануудай олонхинь Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадаhан байна, ушар тиимэhээ тэдэнэртэ дайнай хохидол, зоболон мэдээжэ гээд тэмдэглээ.

—Бидэнэр илаабди, гэбэшье энэ дайнда унаhан 20 миллион хүн хэзээдэшье мартагдахагүй. Дайн манда хэрэггүй! Эб найрамдалай түлөө бидэнэр тэмсэлдэ бэлэмди,—гэжэ Б. З. Поздеев үгэеэ үргэлжэлүүлээ.

—США-гай мүнөөнэй захиргаанай бэелүүлжэ байhан харата хэрэгүүд совет хүн бүхэнэй досоо зэбүүрхэл түрүүлнэ. Гэбэшье Ю. В. Андроповой хэhэн мэдүүлгэ уншаад байхадаа, бидэнэр Рейганай харата хэрэгүүд хэзээшье бэелхэгүй гэжэ этигэн найданабди. Арад зонойнгоо амгалан байдалай түлөө бидэнэр, худэлмэришэн анги, үнэн сэхээр ажаллаха, ажалай журам сахиха, худэлмэриhөө хулжагшадтай, архишадтай, хайра гамгүйгөөр тэмсэхэ ёhотойбди,—гэжэ Эсэгэ оронсо хамгаалгын Агууехэ дайнай ветеран Ф. А. Абагаев суглаанда хабаадагшадта хандаа.

Вагон хабсаралгын цехэй бригадир В. А. Попов, булад шудхалгын цехэй комсорг Лариса Бартасова, заводой начальник В. В. Саржан гэгшэд үгэ хэлэхэдээ, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Ю. В. Андроповой хэhэн мэдүүлгые халуунаар дэмжэн hайшаанабди гэжэ тэмдэглээ.

—«Эб найрамдалай, арад зоной жаргалай түлөө!» гэhэн уряа доро ажаллажа ябаhан хадаа, бидэнэр Эхэ ороноо хэзээдэшье хамгаалхабди гэжэ түрэл партияа найдуулнабди. США-гай президент Рейганай худал хуурмаг ябуулганууд бидэнэй дурые гутаана. Гэбэшье, эб найрамдалай түлөө тэмсэхэ ёhотойбди,—гэжэ Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат Виктор Александрович Попов хэлэhэн байна.

ЛВРЗ-гэй олон мянган худэлмэрилэгшэдэй хабаадаhан суглаанда КПСС-эй обкомой секретарь Л. В. Потапов, КПСС-эй горкомой секретарь Г. Д. Басаев гэгшэд хабаадалсаа.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. В. Андроповой хэhэн мэдүүлгые заводой коллектив халуунаар дэмжэн, эб найрамдалай, Эхэ оронойнгоо саашанхи хүгжэлтын, амгалан байдалай түлөө тэмсэлдэ хэзээдэ бэлэн байhанаа элирхэйлhэн бэшэг баталан абаа.

Х. ДОРЖИЕВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. Суглаанай үедэ. 2. Социалис Ажалай Герой Б. З. Поздеев үгэ хэлэжэ байна.

Дригеновэй фото.

* * *

Үсэгэлдэр Улаан-Үдын Соведүүдэй талмай дээрэ хэдэн мянган хүнэй хабаадалгатай городой залуушуулай жагсаал болобо. Энэ ехэ жагсаалда хабаадагшад КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр Ю. В. Андроповой хэhэн Мэдүүлгые hайшаан дэмжэбэ.

Энэ жагсаал тухай дэлгэрэнгы материал газетын удаадахи номерто толилогдохо.

...ГНАЛ

...ваа үетэниие ком... хүмүүжүүлхэ ба ... амжалтануудые ... түлөө, Багшын ... найрамдуулан, Сэ... районой Шасарганын ... саадай хү... **Бекошина** Алла ..., Хурамхаанай ...ын дунда hур... багша **Будаева** Хандацо Гармаевна, Улаан-Үдын хореографическа училищиин багша **Бутуханова** Валентина Владимировна, Баунтын районой Багдаринай интернат-hургуулиин багша **Бальчинова** Ольга Федоровна, Улаан-Үдын 4-дэхи найман жэлэй hургуулиин директор **Винтовкина** Зоя Африкановна, Улаан-Үдын медучилищиин багша **Доржиева** Людмила Алексеевна, Прибайкалиин районой Ильинкын дунда hургуулиин багша **Долодоев** Цыбикжап Базарсадаевич, Кабанскын районой Оймурой дунда hургуулиин багша **Калинов** Иван Дмитриевич, Буряадай багшанарай институдай КПСС-эй түүхын кафедрын доцент, түүхын эрдэмэй кандидат **Кудряш** Юлия Ивановна, Северобайкальскын 2-дохи дунда hургуулиин директорэй орлогшо **Крючкова** Калерия Ивановна, Улаан-Үдын 12-дохи ГПТУ-гай багша **Мангутова** Мария Васильевна, Улаан-Үдын 14-дэхи дунда hургуулиин багша **Попов** Анатолий Александрович, Улаан-Үдын 19-дэхи дунда hургуулиин багша **Пенькова** Светлана Дагбаевна, Зэдын районой Дэдэ-Үшөөтэйн дунда hургуулиин багша **Раднаева** Валентина Норбоевна, Хяагтын 2-дохи дунда hургуулиин директорэй орлогшо **Сметаника** Елена Константиновна, Бэшүүрэй районой Бэлюутын найман жэлэй hургуулиин багша **Федотова** Тамара Павловна, Захааминай районой Ехэ-Цахирай эхин hургуулиин багша **Цырендоржиева** Норжима Дугаровна Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнагдаба.

РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ

У К А З

«РСФСР-эй ЗАГАhАНАЙ АЖАХЫН ГАБЬЯАТА ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭ» ГЭhЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Загаhанай ажахын талаар габьяа[illegible] байhанайнь түлөө **«РСФСР-эй загаhанай ажахын габьяата худэлмэрилэгшэ»** гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо:

Буряадай АССР-hээ

Тахинаева Анна Борисовнада — Кабанскын загаhанай заводой худэлмэришэн.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ М. ЯСНОВ.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Х. НЕШКОВ

Москва. 1983 оной сентябриин 30.

СОВЕТСКЭ СОЮЗhАА МОРДОБО

Октябриин 1-дэ Йеменэй Социалис партиин ЦК-гай Генеральна секретарь, Верховно Арадай Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ, НДРЙ-гэй Премьер-министр Али Насер Мухаммед Советскэ Союзhаа мордобо. Тэрэ богони болзороор, албанай хэрэгээр манай орондо ерэhэн байгаа.

(ТАСС).

КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө

ҮДЭР БҮРИИН АНХАРАЛ ХЭРЭГТЭЙ

«Целлюлознигуудай Селенгинск hуурин жэл ерэхэ бүри болбосон түхэлтэй, гоё найхан боложо байна. Баяхан эндэ соёлой шэнэ байшан ашаглалгада үгтэбэ. Хоёр миллион шахуу түхэригэй барилгын сметэтэ сэнтэй тус комплекс харалгын ехэ зал, фойетэй, театрай, спортын блогуудтай, тамаралгын бассейнтэй юм. Дотор талань мрамораар, дуб модоор шэмэглэгдэнхэй. Газаань набшаhата модод, сэсэгүүд hуулгагданхай».

Ажалшан зоной баяр баясхалангаа хубаалдаhан иимэ бэшэгүүд редакцидамнай саг үргэлжэ орожол байдаг юм. Энэ хадаа арад зоноймнай ажабайдалай үдэр ерэхэ бүри найжаржа байhые гэршэлнэ.

Хүдэлмэришэ хүн гээшэ манай орондо хүндэтэй. Тэрэнэй оролдолгоор, эдэбхи үүсхэлээр лэ Эхэ оромнай һалбаран хүгжэнэ. Партиин XXVI съезд болон КПСС-эй ЦК-гай удаадахи Пленумүүд дээрэhээшье ажалша хүн тухай магтаалай hайн найхан үгэнүүд нэгэнтэ бэшэ хэлэгдээ hэн. Мүн өөhэдөөшье хүдэлмэришэд—тэдэнэй эрхим түрүү түлөөлэгшэд—гүрэн түрынгөө мүнөөдэрэй байдал, ерээдүй тухай тодо мэргэнээр бодомжоёо хэлээ бшуу.

Хүдэлмэришэ хүн, тэрэнэй ажал хэрэг — манай обществын үйлэдбэриин гол хүсэн энэл ха юм. Энээн тухай КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленум дээрэ онсо тэмдэглэгдээ бэлэй. Тиимэhээл хүдэлмэришэн хүнэй ажалай, ажаhуудалай, амаралтын эрхэ байдалда манай парти ба правительство тон ехэ анхарал хододоо хандуулжа байдаг гээшэ.

«Ажахыдахи манай оролдолгын эсэсэй зорилго хадаа арад зоной ажаhуудалай эрхэ байдал hайжаруулга болоно бшуу»,—гэжэ нүхэр Ю. В. Андропов онсолhон байна.

Теэд партиин энэ шухала хараа зорилго ажабайдал дээрэ харабал, яажа бэелүүлэгдэнэ гээшэб? Ажалша зонойнгоо ажабайдалда ёhын тэдысэ бэшэ, харин үнэн сүрхэнhөө, зохёохы hайн бодолтойгоор хандадаг предприятинууд болон организацинуудай хүтэлбэрилэгшэдые, партийна болон профсоюзай комитедүүдые дурдажа болоно. Эндэ республикын ниислэл хотодо анханhаа түбхинэhэн авиационно, Ленинэй орденто локомотив-вагон заhабарилгын заводууд тухай хэлээдшье яалтайб. Батажаhан материально-техническэ баазатай, тогтонижоhон мэргэжэлтэ кадрнуудтай, нилээд үниинhөө hабагшалан эхилhэн ажалай алдар солын зангшалтай болоhон коллективүүд шуу. Тэдэнhээ гадна Онохойн модоной комбинат, Хандагатайн леспромхоз, «Бурятавторемонт» нэгэдэл, Джидакомбинат гэхэ мэтэ республикын хүдөө нютагуудтахи томо-томо промышленна предприятинуудта соёлой ажаhуудалай тон ехэ барилга хэгдэнэ.

Гадна КПСС-эй ЦК-гай майн (1982 он) Пленум дээрэ баталагдан абтаhан ороной Эдеэ хоолой программаар хараалагдаhан хэмжээнүүдые бэелүүлэн, республикын олонхи предприятинууд хүдэлмэришэдөө эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хангаха хамhабариин ажахынуудтай болонхой. Тиигэжэ промышленна предприятинууд үхэрэй, гахайн фермэнүүдые, теплицэнүүдые барина, хүдэлмэришэдэй хубиин хамhабариин ажахын (мал, саад, огород) эмхидхэхэдэнь туhална. Энэ талаар Улаан-Үдын олонхи предприятинууд, Зэдын, Онохойн комбинадууд, Тимлюйн хоёр завод нилээд урагшатай хүдэлмэри ябуулдаг гээшэ.

Ажалша зоной ажабайдалай эрилтэ хангалга гээшэ саг зуура абтаха хэмжээн бэшэ. Энэ хадаа олон жэлдэ хэгдэхэ, олон hалбаритай, олон шэглэлтэй хүдэлмэриин комплекс мүн. Жэшээлэн хэлэбэл, «Бурятавторемонт» нэгэдэлэйхид гол заводойнгоо түб Шэнэ-Бэрээн тосхондо соёлой, больницын, худалдаа наймаанай комплекснуудтай, шэнэ hургуули, хүүгэдэй саадтай хотын түхэлтэй посёлок барижархёод байнхай. Онохойн модоной комбинадай профилакториин эмнэлгын оньhон түхеэрэлгэнүүдтэ республикын ямаршье түбэй поликлиникэзрхин атаархаха байха. Харин Тимлюйн асбоцементнэ заводой хамhабариин ажахын малай фермые ямаршье колхоз, совхозуудта жэшээ болгон харуулмаар.

Иимэрхүү олон жэшээнүүдые харахада, республикын олонхи промышленна предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд, профсоюзай комитедүүд хүдэлмэришэдэй ажаhуудалые hайжаруулха асуудалай тон шухала хэрэгтэй байhые тон зүбөөр ойлгоно гэжэ тэмдэглэхэээр.

Гэхэтэй хамта энэ асуудал олохон газарта хэрэглэгдэнэгүй. Үйлэдбэриеэ hайжаруулаад, түсэбтэ даабаринуудаа дүүргэдэг болоходоо, [illegible] гэжэ сэдьхэдэг гү, али юрэл «арга [illegible]» хүтэлбэрилэгшэд үшөөл олон байнаа.

Энэ нэн түрүүн республикын эгээл томо, хүсэтэ предприятинуудай нэгэн болохо прибор бүтээлгын нэгэдэл, Һотагай промышленностиин министерствын предприятинууд, «Электромашина», «Теплоприбор» заводууд тухай хэлэлтэй.

Энэ тон буруу. Худэлмэришэдэй ажаhуудалай тухай [illegible]

[illegible]

Жэшээ болгон прибор-бүтээлгын нэгэдэлые харая. Тус заводой [illegible] ... рика 15—20 процент хангагданхай. Шалтагааниинь — гэр байра дуталдана.

Үйлэдбэриин ашаг үрые, хүдэлмэриин шанар дээшэлүүлхэ, ажалай журам шангадхаха гэhэн партиин хараа шугам гүйсэд бэелүүлхын тула хүдэлмэришэдэй ажаhуудалай эрилтэ гүйсэд хангаха асуудал түбхын түрүүндэ табигдаха болоно. Эндэ профсоюзай комитедүүд залан сэхэ шууд хүдэлмэри ябуулха уялгатай. Ажалай эрхэ байдал hайжаруулха ба санитарна элүүржүүлгын хүдэлмэринүүд болон хэмжээнүүд предприяти, hалбари бүхэнэй социально-экономическа хүгжэлтын түсэбэй шухала нэгэ хуби болоно гээд манай парти заана. Энээниие бэелүүлхэ гээшэ манай бүгэдын уялга мүн.

Д. ДАШИЕВ,
журналист.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

НҮЛӨӨЕНЬ ҮЛАМ ДЭЭШЭЛҮҮ...

Манай совхоздо hү haалиин хоёр коллектив бии. Тэдэнэй нэгэн—Шэбэртын фермын haалишад болон худэлмэрилэгшэдэй ажал хэрэгүүд районой ажалшадта мэдээжэ болонхой гээшэ.

Тэндэ худэлдэг коммунистнууд коллективэй амжалта илалтануудта горитойгоор нүлөөлдэг байна. Фермэдэ партийна бүлэг үнинэй бии. Тэрэнэй бүридэлдэ 6 хүн ородог. Тоо бүридхэгшэ Мария Цырендоржиевна Дармаева партгруппоргнь юм. Һү haалиин фермые даагша Буряадай АССР-эй габьяата зоотехник Анна Григорьевна Сахарова, haалишан Людмила Нильцагаева, туглашан Ленинэй орденто Зинаида Шоймполовна Шоймполова, мал адуулагшад Баир Мункуевич Базаров, Цырен Цыденжапович Цырендоржиев гэгшэд бүлэгэй гэшүүд болоно. Партийна бүлэгэй бүридэлые абажа харахада, коллективэй ондо ондоо ажалтай хүдэлмэришэд бүхэнэй дунда коммунист бии гэжэ элирнэ. Энэ ехэ hайшаалтай хэрэг гэжэ тэмдэглэлтэй. Юуб гэхэдэ, партиин гэшүүдые үйлэдбэри дээрэ тааруулан табиха ябадал коллективэй хамтын үрэ дүндэ ехэ нүлөөтэй байдаг гээшэ. Тиимэhээл партийна тус бүлэг hүүлэй үедэ зэргэнүүдээ бэхижүүлхэ хүдэлмэридэ онсо анхарал хандуулна. Жэшээлхэдэ, тус фермэдэ мал адуулагшадай дунда haя болотор нэгэшье коммунист үгы байhан. Мүнөө тэдэнэрэй нэгэн коммунист, нүгөөдэнь гэшүүндэ кандидат юм. Энэ жэлдэ Ц. Ц. Цырендоржиевые партида абахабди.

Бүлэг коллективэйнгээ ажабайдалай шухала асуудалнуудаар саг үргэлжэ нээмэл партийна суглаануудые үнгэргэжэ байдаг. Тэдэнэр ажалай журамда анхаралаа ехээр хандуулдаг гээшэ. Һүнэй шанар, haалишадай хэлэhэн үгэдөө хэр хүрэмөөр ажаллажа байhан тушаа хөөрэлдөө хэдэг байhаниинь эли. Бүлэгэй хэhэн суглаануудай асуудалнуудые тоолохо болоо haа, олон байха. Юуб гэхэдэ, үдэр бүри шиидхэхэ юумэнүүд бии боложо, гаража байдаг ааб даа.

Тус коллективтэ ойлгуулалжын, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри эмхи гуримтайгаар ходо бэелүүлэгдэдэг. Жэшээлхэдэ, hүүлэй үедэ фермын агитатор А. Г. Сахарова ажалша коллективүүд тухай Хуули, ажалай журам тухай, КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй тогтоол тушаа, партиин Центральна Комитедэй июниин (1983 он) Пленумэй материалнуудаар хөөрэлдөө оло дахин үнгэргөө. Һү haалиин фермые даагша, агитатор Анна Григорьевна haалишадай социалис мүрысөөнэй үрэ дүнгүүдые согсолхо, олондо мэдээжэ болгохо хэрэгые шадамараар эмхидхэн эрхилдэг байна. Шэбэртын МТФ-гэй haалишадай ажалай урилдаанай дүнгүүд үдэр бүри суглуулагдажа, тусхай самбар дээрэ харуулагдадаг гуримтай. Тиихэдээ хэрбээ haалишанай мүнөөдэр үсэгэлдэрэйхиhөө ехые haагаа haань, улаан бэхээр, харин haahан hүнэйнь урда үдэрэйхиhөө доогуур байбал, хара үнгэтэй бэхээр тэмдэглэдэг юм. Фермын улаан буланда ажалай түрүүшүүлэй фото-зурагууд, коллективэй болон хүн бүхэнэй социалис уялганууд, шалгаржа ябаhан haалишанай амжалта тухай хөөрэhэн «сахилгаан», «дайшалхы» хуудаhанууд ходо үлгөөтэй байдаг. Мүн эндэл үлгэгдэhэн бюллетень дээрэ хэды туглалтай болоhон, хэды үнеэдэй ороондо оруулагдаhан тушаа мэдээнүүд толилогдодог гээшэ.

Үшөө август hарада тус фермын партийна бүлэгэй тоосоото hунгалтын суглаан үнгэргэгдөө hэн. Коммунистнууд партгруппорг Мария Цырендоржиевна Дармаевагай хүдэлмэриие хангалтатай hайн гэжэ сэгнэхэ зуураа, бүлэгые хүтэлбэрилэгшөөр дахяад hунгаа.

Байгша оной үбэлжэлгын эсэстэ тус фермын haалишад болон бусад хүдэлмэришэд партийна нээмэл суглаан дээрэ зунай үедэ үнеэн бүриhөө 1000 килограмм hү абая гэhэн үүсхэл гаргаа бэлэй. Тэрэниинь районой haалишад hайшаажа, дэмжэhэн байна. Тиигэжэ ехэ hүнэй түлөө социалис мүрысөөн район дотор дэлгэрhэн юм.

Үүсхэлшэд үгэдөө хүрэхын тула шармайн ажаллаа гээд онсолон тэмдэглэлтэй. Шэбэртын фермын үнеэн ажахын түб hууриhаа табан модоной зайда оршодог Заган гэжэ газарта зуhадаг. Зургаан адуулагшад 260 толгой үнеэдэе садатарань бэлшээхэ гэжэ ехэ оролдоо. Тиин тэдэнэр үдэртөө малаа адуулхынгаа хажуугаар hүниндөө бэлшээдэг байгаа. Тиихэдэ үдэр бүри бурдаг үгтэдэг байна. Үнеэдэй эдеэ бэлдэгшэд В. А. Павлов, Ю. Иванов, А. З. Кондабаев гэгшэд оролдожо ажаллаа. Энэ коллективэй haалишад ажал хэрэгтээ харюусалгатайгаар хандадаг, түсэб болон уялгануудаа дүүргэхын тула тэмсэн хүдэлдэг гээшэ. Тэдэнэр хэдэн жэлэй туршада үнеэдээ электрын элшэ хүсөөр haадаг. Тиимэhээл залуу мал даажа абахадаа, иимэ түхеэрэлгэнүүдтэ тэдэниие түргэн дадхааха, hургаха гэжэ haалишад оролдодог. Мүн үнеэдые бүхы hүеэ үгэдэгөөр hургаха ябадалда эндэ онсо анхарал хандуулагдадаг гуримтай.

Иигэжэ үнеэдые hайнаар адуулhанай, харууhалhанай, хооллуулhанай, haажа шадаhанай ашаар фермын haалишад сентябрь hарын эсэс болотор үнеэн бүриhөө 1100-гаад килограмм hү haагаа. Тиихэдэ тушааhан hүнэйнь диилэнхи хубинь hайн шанартай гэжэ тоологдоо. Жэшээлхэдэ, август hарада тэдэнэй бэлэдхэлэй пунктнуудта эльгээhэн hүнэй 93,8 процентнь нэгэдэхи сортоор абтаhан байна. Энэнь районой бүхы ажахынуудай хамта дээрээ гүрэндэ тушааhан hүнэй шанарhаа 6 шахуу процентээр дээгүүр болоно. Мүн Шэбэртынхидэй августда тушааhан hүнэй тоhолигынь район дотороо эгээн эрхим гэжэ сэгнэгдээ. Тус фермэдэ hүнэй шанарта горитой анхарал хандуулагдадаг. Һаалишад hүнэйнгөө амhартануудые ехэ наринаар угаадаг,

ПРОПАГАНДИСТНУУДАЙ СУГЛААН

КПСС-эй Советскэ райкомдо Пропагандистнуудай үдэртэ зорюулагдаhан суглаан болобо. Эндэ «Партийна hуралсалай түхэл шэнжые шэнэдхэн hайжаруулха» гэhэн элидхэл КПСС-эй райкомой секретарь Н. Н. Ефимов хээ.

Мүнөө эхилжэ байгаа hуралсалай жэл онсо илгаатай. Юуб гэхэдэ, партиин Центральна Комитедэй июниин (1983 он) Пленум дээрэ үзэл сурталай хүдэлмэриие үндэhөөрнь хубилган hайжаруулха тухай асуудал табигдаа. Энээнэй эгээл шухала хубинь партийна гэгээрэлэй hургуулинууд болоно гэжэ элидхэлшэ тэмдэглээ.

Манай районой партийна hуралсалда яhала hайшаамаар шье дүй дүршэлнүүд олон. Мүн дутуу дундануудшье бии. Пропагандистнуудай анхарал оролдосотойгоор, эдэбхи ехэтэйгээр хүдэлhэн газарта, хуушарhан, хэбшэhэн онол аргаяа орхижо, шэнэ түхэл маягтайгаар хэшээлнүүдээ үнгэргэhэн hургуулинуудта шагнагшадынь үзэл сурталай болон политическэ гүнзэгы эрдэм мэдэсэтэй боложо, бүхы хөөрэлдөөнүүдтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана.

Гэбэшье зарим hургуулинуудта hуралсал hулаар үнгэргэхэhөө гадна, hурагшадай ухаан бодолой, мүн политическэ хүгжэлтэдэ ямаршье нүлөө үзүүлээгүй, мэдэрэлыень дээшэлүүлээгүй гэжэ түгэсхэлэй хэшээлнүүд гэршэлhэн байна. Жэшээлхэдэ, оёдолой «Туяна» нэгэдэлдэ, «Байкалрыбводто», горплодоовощторгдо, Буравтодорто ба бусад предприятинуудта хэшээлнүүд дээрэ зүбшэн хэлсэгдэhэн асуудалнууд болон тэмэнүүд ажалша коллективэй ажабайдалтай холбогдоогүй. Тиимэhээ шагнагшадай hонирхол, эрмэлзэлые татаагүй байна. «Бурятфото» нэгэдэлэй түгэсхэлэй хэшээлые абажа харая. Эндэ нэгэдэлэй начальник А. Н. Захаров пропагандистаар хүдэлнэ. Һуралсалда хабаадалсадаг 30 hурагшадай оройдоол 15-иинь түгэсхэлэй хэшээлдэ ерээ. «КПСС-эй социальна политикын асуудалнуудые шиидхэхэ хэрэгтэ ажалша коллективүүдэй дүүргэдэг үүргэ» гэhэн асуудалые зүбшэн хэлсэлгэ ехэ hонигүйгөөр, хүнэй анхарал татангүйгөөр үнгэрөө. Өөрөө пропагандист хэшээлдээ hулаар бэлдэhэн байна. Энэ асуудалые зүбшэн хэлсэлгэдэ оройдоол 5 hурагшад хабаадаа. Валенка дарадаг фабрикада пропагандистаар ахамад инженер В. А. Нельтаев хүдэлдэг юм. Мүн лэ түгэсхэлэйнь хэшээл иимэрхүү hулаар үнгэрhэн байна.

Тиихэдэ комсомолой гэгээрэлэй болон экономическа hуралсалай, ажалшадые коммунис ёhоор хүмүүжүүлгын бүхы байдалые шэнжэлэн харахада КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленумэй эрилтэдэ үшөөл гүйсэд харюусажа шадаагүй гэжэ элидхэл дотор тэмдэглэгдэбэ.

Суглаанай түгэсхэлдэ эрхим hайнаар хүдэлhэн олон пропагандистнарта КПСС-эй Советскэ райкомой грамота, үнэтэ бэлэгүүд барюулагдаhан байна.

Д.-Д. ГАРМАЕВ.

Зурагла

ҺҮБЭТЭ ГОЛ ҺАЙХАН...

Гурбан голой бэлшэр дээрэ гуламтань болон hалбарhан, үзэсхэлэн hайхан байгаалиингаа үнгэ шарайень үглөө бүри hэлгэн, хубилган байдаг гэхээр баян дэлэр далахай нютагай нэгэ hалаа болохо Һүбэтэ гол hайхан даа. Энэ нютагай хүн зониие арюун сэбэр уhааряа ундалуулан байдаг Сэхир голые гаталан, урдатнай нэмжын хэбтэhэн талаар зүүн-хойшоо яба ябаhаар, эндэхи зоной дунда «Хабарзаанай хада» гэжэ нэрлэгдэhэн, хабтагар үргэн хадые тойрон ошоходол Һүбэтын наринхан, «хамсын шэнээн» гол эхилдэг.

Гэбэшье энэ голнай яhала баян дэлгэр газар юм. Доодо, Дунда, Дээдэ Һүбэтэ гэжэ нэрлэгдэдэг малай гурбан байранууд бии. Бүри саашаа ошоходо Тарбагатайн үбэлжөөнэй байра багахан гүбөө дээрэ тэбхын харагдаадхихал даа. Энэ байра хэн иимэ гайхалтай гоё газарта түхеэрээ юм мэдэдэггүйб, гэбэшье энэ газар намда юундэшьеб даа ямар нэгэ нюуса мэтээр hанагдадаг. Морёор эндэ айлшалаа haа, Тарбагатайн урда хадые тойрон, жалга өөдэнь үгсөөд, хадын багахан горхо гаталан, хойто талынь гүбөө өөдэ абирха үедөө дээшээ хараа haа, гэрэйнь оройн шифер хушалтын сайран байхынь обёорхот. Дээшээ гараха бүреэ сонхонуудыень, тиинhээр багахан гэрыень хаража, одоошье хүрэжэ ерээгүйб гэжэ байсахат.

Тарбагатайнаа саашаа үгсэхэ болоо haа, зуhаланай хоёр байра болоод, эгээл hанханиинь, аяар 30—35 модо гаталуулhан гайхалынь болохо Һүбэтын Аршаан хүрэгдэхэ юм.

Харин мүнөө Аршаанай дорохоно, хоёр хушуунай аманда оршодог Марса гэжэ гүүртын малшад дээрэ тогтоёоди. Энэмнай Һүбэтын эхиндэ оршодог түхэреэн хашаан, тэрээн соонь табигдаhан хоёр гэр юм. Харин малшадын айхабтар ажалша зон байха. Эдэнэр, мүн тэдэнэй наанахана оршодог Хохюуртын гүүртын малшад мүнөө үбэлжөөндөө—Дунда, Доодо Һүбэтэдөө нүүжэ ерэнхэй. Ушар тиимэhээ намарай нэгэ үглөөгүүр Доодо Һүбэтэдэ болоhон уулзалга тухай хөөрэхэ хүсэлтэйб.

Эртэ үглөөгүүр бодоод, үхэрнүүдээ туужа ябахадамни, саанаhаань моритой хүнэй хатарган ябахань харагдаба. Иимэ эртүүр, голой эхинhээ хэн ерэхэ бэлэй?—гэжэ hанаhаар, эжыhээ асуухадамни: «Цэдэн таабай суглаанда ошожо ябаа байха», —гэбэ.

Үнэхөөрөөшье, тэрэ хүмнэй дүтэлэн ерэхэдээ Цэдэн Базарович Базаров болошобо. Тэрэ наhанайнгаа амаралтада үни хада гарабашье, Дунда Һүбэтэдэ мал ажал дээрэ хүдэлдэг басагандаа—Софья Цыденовна Базаровада туhалалсаhаар юм.

—Цэдэн таабай, партийна суглаанда ошожо ябана гүт? — гэжэ асуухадамни, үбгэжөөл тамхияа яралгүй носоон: —Тиинэ даа, мүнөөдэр тоосоото-hунгалтын суглаан ха юм. Сережа иинhээр ерэхэ. Биинь яралгүй ябажа ябанаб даа,—гэбэ.

Тэрэнэй аша хүбүүн Сергей Базаров мүн лэ партиин гэшүүн юм. Тэрэ совхоздоо электригээр ажаллажа байhанаа, эжынгээ даадаг гүүртын малда үбhэ бэлэдхэлсээ hэн. Энэ гүүртын малшад, мүнөө жэлдэ түрүүшынхиеэ өөhэдөө тэжээлээ бэлэдхэхэ гэhэн үүсхэл гаргажа, hайн шанартай ехэ үбhэ абажа тушаагаа. Энэ хэрэгтэ Базаровай оруулhан хубитань айхабтар ехэ юм ааб даа. Аша хүбүүдээ дахуулан, бүхы наhан соогоо ажаллажа олоhон дүй дүршэлөө тэдэнтээ хубаалдан, ажалай, ажабайдалай «нюусануудые» ойлгуулан ябаhан үбгэжөөлэй жаргал захагүй ехэ гээшэл. Үнгэрhэн зуун тэрэ аяар дүрбэн ашанартаяа үбhэ сабшаа. Сергейн хүтэлбэрилhэн звенодо таабайhаань гадуур хани нүхэр Екатеринань, дүү хүбүүн—багшанарай институдай студент Слава, Утаатын дунда hургуулиин hурагшад Солбон, Арсалан хоёр, эжынь хамта ажалладаг Долгор Самбуевна Будаевата туhалалсаа. Зүгөөр эдэнэр гансал үбhөө сабшаад байгаа бэшэ, мүн Һүбэтын голой эхиндэ зуhажа байhан малаа—хоёр зуугаад эмэ хашарагуудаа харууhалдаг, байна. Тиимэhээ тэдэнэй хоёрынь малаа харууhалдаг, бэшэниинь үбhэн дээрээ хүдэлдэг hэн. Эдэнэр даалгагдаhан газарhаань 260 центнер үбhэ сабшажа абаха байhан haа, тэрэнээ 400 центнертэ хүргэжэ шадаа. Бүхы сабшалангаа гараар унагаажа, морин тармуураар тармажа сомоо. Хура бороогой ехээр ороод, ажалдань haад ушаруулхадашье тэдэнэр сүхэрөөгүй, урагшаал дабшаhаар ябаа.

—Намhаашье ямар үбhэшэн гарахаб даа. Миниi хажуур, тармуур заhахаhаа бэшэ. Ехэнхидээ Марсадаа үхэроол адуулдаг hэм. Мүнөө жэлдэ ой тайгаарнай баабгай элбэг. Тиимэhээ адууhа малаа харууhагүй орхихын аргагүй,—гэжэ Цэдэн таабай хөөрэнэ.

ХҮНДЫН ТУГ ҮРГЭГДЭНЭ

Байгша оной хабар манай «Сибирь» совхоздо хамтын подрядай гуримаар хүдэлдэг хартаабхашадай звено байгуулагдаа hэн. П. П. Игумнов, И. П. Носков тэрэнэй бүридэлдэ оруулагдаhан байна. Мүнөө тэдэнэр тракторта hуужа, хартаабха малтадаг комбайнуудые шэрэнэ. П. П. Игумнов И. Р. Измайлов гэгшэтэй суг ажаллана. Хартаабхашадай тус агрегат ажалай үрэ дүнгүүдые харуулан хүдэлжэ байнхай. Тэдэнэр ажахынгаа хартаабхашадай дунда дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ түрүүшын хоёр табан үдэрэй хугасаада удаа дараалан онсо шалгараа. Жэшээлхэдэ, түрүүшын табан хоногой туршада 1650 центнер хартаабха малтаhан байгаа. 2-дохи табан үдэрэй үедэ түрүүшүүл бури үндэр дүн туйлаба. Иигэжэ оролдосотой hайнаар хүдэлhэн эдэ хоёр механизаторай хүндэдэ ажалай алдар солын туг хоёр удаа үргэгдөө. Нүхэр Игумнов үнгэрhэншье жэлдэ шалгарhан алдартай.

Б. УЛЗЫТУЕВ,
Бэшүүрэй «Сибирь» совхозой партбюрогой секретарь.

МАЛШАДАЙ ХОЙШОЛУУЛАШАГҮЙ ЗОРИЛГОНУУД

Ороной малшадай намарай түрүүшын hарын алтан хаhа гайхамшагта үйлэ хэрэгээр тэмдэглэгдэбэ. Малай үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхын, 1982—1983 оной үбэлжэлгын үедэ мал ажалай продуктнуудые үйлэдбэрилгые ба бэлдэлгые дээшэлүүлхын түлөө бүхэсоюзна социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые КПСС-эй ЦК, СССР-эй Министрнүүдэй Совет, ВЦСПС болон ВЛКСМ-эй ЦК хаража үзөө. 8 союзна республика, 33 автономито республика, хизаар ба область, хүдөөгэй 200 район ба мянган колхоз, совхоз, ажахынууд хоорондын ба бусад предприяти болон эмхи зургаанууд мүрысөөндэ илаhан дээрэ тоологдоо.

Үйлэдбэриин үндэр дүнгүүдые туйлахын түлөө, малай тоо толгойе бүрин бүтэн харууhалхын ба ашаг шэмыень дээшэлүүлхын түлөө коллективүүдэй патриотическа хүдэлөөндэ тус асуудалаар баталан абтаhан тогтоол дотор үндэр сэгнэлтэ үгтэhэн байна. Хүдөө ажахын энэ шухала hалбарида туйлагдаhан hайн дүнгүүд хүн бүхэниие баярлуулна.

Орон дотор бүхыдөө үбэлжэлгын үедэ мяха, hү үйлэдбэрилгэ горитойгоор дээшэлүүлэгдэhэн байна. Эдэ продуктнуудые гүрэндэ худалдаха түсэбүүд амжалтатайгаар дүүргэгдөө. Жэшээнь, октябрь—июнь hарануудта мяха үйлэдбэрилгэ 5 процентээр, hү 10 процентээр дээшэлүүлэгдэhэн байгаа. Зунай бэлшээриин үедэ олохон ажахынууд туйлаhан амжалтаяа арьбадхаа. Гэбэшье зарим газарта ургажа байгаа арга боломжонууд хүсэд дүүрэнээр үшөөл хэрэглэгдээгүй, горитой дутуу дунданууд бии байха юм.

КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдээр, СССР-эй Эдеэ хоолой программаар мал ажалай талаар тон шухала, харюусалгатай зорилгонууд табигданхай. Мүнөө дээрээ hалбариин хүгжэлтэ хүн зоной түргөөр ургажа байгаа хэрэглэмжэнүүдтэ харюусанагүй. Мүнөө үе сагай үндэр эрилтэнүүдтэ мал ажалай хүсэдөөр харюусадаг болохын тула тон ехэ юумэ хэхэ хэрэгтэй. Фермэнүүдэй хүдэлмэрилэгшэд эдэ хойшолуулагдашагүй зорилгонуудые дүүргэхын тула ажалай хүсэлэл оролдолго гаргана.

Мал ажал онсо шухала hалбари мүн. Малай, үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхын түлөө, 1983—1984 оной үбэлжэлгын үедэ мал ажалай продуктнуудые үйлэдбэрилгые ба бэлдэлгые дээшэлүүлхын түлөө бүхэсоюзна социалис мүрысөөн хаа хаанагүй эдэбхижэнэ. Ороной олохон зононуудта намарай түрүүшын hэрэ наратай сэлмэг үдэрнүүдээр баян байжа, малай hүрэг уналдань байлгажа харууhалалгада оролгодо тааруу зохид байгаа.

Малай тоо толгой ба үүлтэртэ шанарнуудынь фермэнүүдэй гол нөөсэ болоно. Тиин бидэ hалбариин ажалшадай, зоотехническэ болон ветеринарна албануудтай габьяае бидэ дахин тэмдэглэнэбди. Намарай эхээр ороной колхоз, совхозуудта 95 миллион толгой эбэртэ бодо мал тоологдобо. Энэнь нёдондо жэлэй энэл хугасаада орходоо, 1,5 хахад миллионоор олон болоно. Ажахынуудта 30 миллион шахуу үнеэд тоологдоно. Гахайнуудай тоо толгой 2,7 миллионоор, хонидой ба ямаадай тоо толгой 2,2 миллионоор олошорhон байгаа. Шубуудай hүрэг 18 миллион шахуугаар ургаа. Фермэнүүдтэ 764 миллионhоо дээшэ шубууд харууhалагдана.

Ехэ амжалтын туйлагдаhан тухай эдэ тоонууд гэршэлнэ. Гэбэшье зарим газарта үрэ дүнгүүд үшөөл тогтууритай болоодүй байhаар. Ороной малай ба шубуудай тоо толгой урдахи зорилгонуудые шиидхэлгые хангаха найдамтай нөөсэ мүн. Мал үсхэбэрилгые hайжаруулха, малай ашаг шэмые дээшэлүүлхэ талаар анхарал оролдолго гаргаха хэрэгтэй. Харин энэмнай малай үбэлжэлгэдэ хэр зэргээр бэлдэhэнhээ, тэрэниие үнгэргэлгэhөө ехэтэ дулдыдаха бшуу.

«Үнеэдэй ашаг шэмэ тэжээлhээ дулдыдадаг». Ажахынуудай үбhэ тэжээлээр хэр зэргээр хангагдаhанhаа амжалта ехэ дулдыдаха болоно. Мүнөө жэлдэ урдынхиhаа hураггүй ехэ үбhэ тэжээл бэлэдхэгдээ. Орон дотор бүхыдөө үбhэ, сенаж бэлэдхэхэ даабариин гол түлэб дүүргэгдэhэниинь hайшаалтай. Силосэй, түмhэтэ тэжээлэй ба бусад тэжээлэй нөөсэнүүд нэмээгдэhээр. Эдэ тэжээл жэжэдхэжэ, ууралаар шанаржуулжа, hайнаар буйлуулаад, малда эдюулхэ зорилго табигдана. Ороhо тарянай зүйлнүүдые тэрэ хэбээрнь малда үгэхэдэ, тэрэнэй гурбанай нэгэ хубинь хии хосоhон гаргашалагдадаг гэжэ hануулая. Энэмнай бүтэшьгүй дэмыдэ хэгдэhэн гаргаша гээшэ.

Ороной ажахынуудта 170 мянганhаа дээшэ фермэ тоологдоно. Тэдэ 600 мянга шахуу байратай юм. Тэдэнь ондо ондоо хэмжээтэй, техникээр адли бэшээр хангагданхай. Эдэ байранууд hалбариин экологическа эрилтэнүүдтэ тааараха зэргэтэй. Эрдэм ухаанай заабариин ёhоор фермэнүүдтэ зохид hайн климат байгуулха шухала. Тиин зарим газарта малай оршон тойронхи дайдые үшөө хүсэдөөр хараада абадаггүй байха юм.

Зохид hайн климадэй удха шанар ба ашаг үрэ тухай оройдоол нэгэ жэшээ харуулая. Гахайн байра соохи агаарые 3—6 градус хүрэтэр хүргэхэдэ, гахайнуудай сүүдхын дунда зэргын нэмэлтэ шэгнүүр 18—31 процентээр доошолно гэжэ Белоруссиин мал ажалай эрдэм шэнжэлэлгын институдай эрдэмтэд тодорхойлhон байна. Хүйтэн байрада гахайнуудые харууhалхада, шахан таргалуулгын болзор нэгэ hараар утадхагдаhан, гахай бүхэндэ 154 килограмм ороhо тарянай зүйлнүүд нэмэжэ гаргашалагдаhан байгаа. Байра дулаасуулхада хэрэгтэй түлишын үнэ сэнгhээ 3—4 дахин ехэ гаргаша гаргагдаа.

Фермэнүүдтэ хамтын подряд ба ажал эмхидхэлгын бусад түрүү аргануудые хэрэглэлгэ, хүдэлмэриин эрхэ байдалые hайжаруулга, үйлэдбэриин үндэр дүнгүүдые туйлахын түлөө малшан бүхэнэй оролдолгые дээшэлүүлгэ хадаа ехэ нөөсэ болоно гэжэ мүрысөөндэ илагшадай, түрүүшүүлэй дүй дүршэл гэршэлнэ.

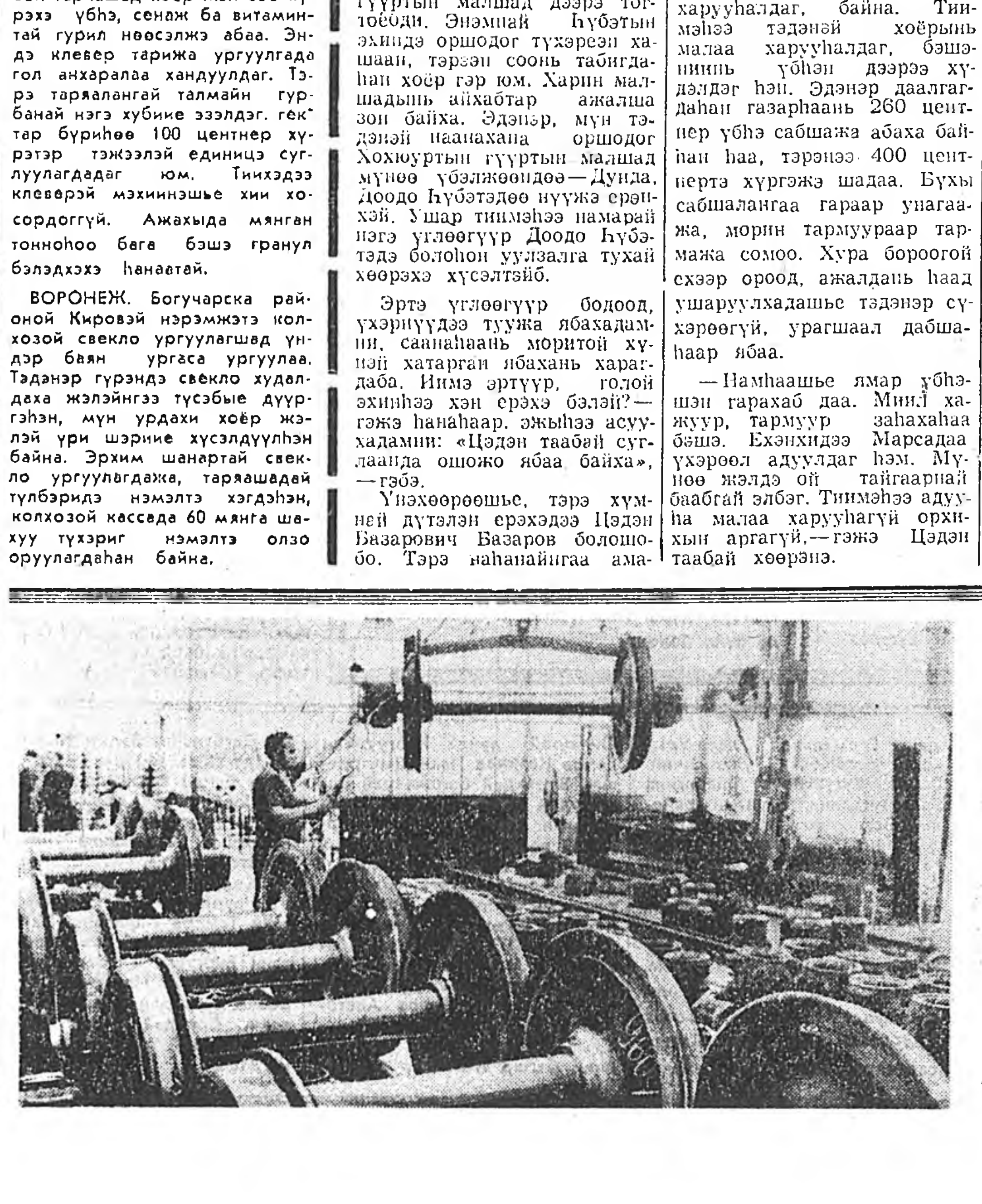
Тиин hалбариин подразделенинүүдые техническэ ба материальна талаар хангалгын хэмжээн хаа хаанагүй горитой нүлөө үзүүлээ ааб даа. Тиимэ дээрэhээ агропромышленно комплексын предприятинууд болон эмхи зургаануудай харилсаа холбоое, нэгэ нэгэндээ туhалалсалые бэхижүүлхэ, шефүүдэй зүгhөө али бүхы туhаламжа үзүүлдэг байха гээшэ шухала. Мал ажал бүгэдэ арадай хэрэг мүн.

А. СМИРНОВ,
ТАСС-ай шэнжэлэгшэ.

БАЯН УРГАСА

КИРОВСК (Могилевско область). «Красный боец» колхозой таряашад хоёр жэл соо хүрэхэ үбhэ, сенаж ба витаминтай гурил нөөсэлжэ абаа. Эндэ клевер тарижа ургуулгада гол анхаралаа хандуулдаг. Тэрэ таряалангай талмайн гурбанай нэгэ хубиие эзэлдэг. гектар бүриhөө 100 центнер хүрэтэр тэжээлэй единицэ суглуулагдадаг юм. Тиихэдээ клеверэй мэхиинэшье хии хосордоггүй. Ажахыда мянган тонноhоо бага бэшэ гранул бэлэдхэхэ hанаатай.

ВОРОНЕЖ. Богучарска районой Кировэй нэрэмжэтэ колхозой свекло ургуулагшад үндэр баян ургаса ургуулаа. Тэдэнэр гүрэндэ свекло худалдаха жэлэйнгээ түсэбые дүүргэhэн, мүн урдахи хоёр жэлэй үри шэриие хүсэлдүүлhэн байна. Эрхим шанартай свекло ургуулагдажа, таряашадай түлбэридэ нэмэлтэ хэгдэhэн, колхозой кассада 60 мянга шахуу түхэриг нэмэлтэ олзо оруулагдаhан байна.

ХҮДӨӨ НЮТАГУУДТАХИ БАРИЛГАНУУД

гэгдэһэн сельскэ (сомоной) болон поселково Соведүүдэй түрүүлэгшэдэй республиканска зүблөөн дээрэ хэлсэгдээ һэн.

Хэдэн жэлэй урда тээ эгээл иимэ асуудал Захааминай районой Хамниин сельскэ Соведэй депутадуудай урда табигдаа бэлэй. Энэ сельсоведэй харьяата газар дээрэ оршодог Хамниин совхоз үйлэдбэриинь хэмжээгээр Инсэнгын совхозтой дүтэрхы юм. Энэ ажахы 20,7 мянган гектар эдлүүриин газартай, 5 мянган гектар нуга сабшалантай, 6 мянган толгой эбэртэ бодо малтай, 12 мянган хонитой, 900 толгой адуутай. Совхозой ажахы гурбан тосхондо хубаарилагданхай: ажахын түб— Хамни, Бүргэ ба Хуртага. Кадрнуудай талаар үзэгдэдэг дутагдалнуудые хамниинхид богони болзор соо усадхажа шадаа. Сельскэ Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ П. Х. Буянтуев, совхозой директор Ж. П. Ванкеев, депутадууд П. И. Цоктоев, С. А. Шойдопов болон бусадай үүсхэлээр тосхонуудые һайжаруулха талаар шиидхэбэринүүд абтаа. Энэ хүдэлмэриин ашаар «Тосхондо ажаһуугаал халаа томо гэртэй байха ёһотойш» гэһэн уряа бии болоо һэн. Энэ уряа өөһэдын гэргүй залуу бүлэнүүдтэ, мүн хуушан гэртэй хүнүүдтэ хабаатай.

Сельскэ Соведэй гүйсэдкомой өөһэдынгөө гаргаһан шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө шанга хиналта хэнэ. Тосхоной экономическа болон социальна хүгжэлтын түсэб харалга дээрэ, илангаяа энэ асуудалда ехэ анхарал хандуулагдаа һэн. Сельскэ Соведэй гүйсэдкомой, саг үргэлжын комиссинуудай болон депутадуудай бүлэгүүдэй зүблөөн дээрэшье энэ асуудал табигдаһан байха. Тиихэдэ тосхонуудай хүн зоншье энэ үүсхэлыень хадэмжэжэ. Гансал үнгэрһэн хоёр жэлэй туршада сельсоведэй харьяата газар дээрэ 47 шэнэ гэр баригдаа. Хамниинхидай энэ үүсхэлыень районой бэшэшье тосхонуудай дэмжэн, тэдэнэй жэшээгээр гэр байрануудые олоор барижа эхилээ. Далахай, Санага, Шара-Азарга, Сагаан-Морин, Борто, Мэлэ болон бусад нютагуудта залуу бүлэнүүд гэрнүүдые олоор бариха болонхой. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй туршада районой дүн хамта хоёр зуу гаран шэнэ гэрнүүд бодхоогдоо.

Захааминай райондо энэ хүдэлмэри хайшан гэжэ эмхидхэгдэнэб? Гэр бариха гэһэн хүндэ совхоз ой соохоо модо шэрэхэ транспорт үгэнэ, шифер, хирпиисэ болон бусад барилгын материалнуудые олоходонь мүн лэ туһаламжа үзүүлнэ. Тиихэдэ нютагайхидыньшье миин харaад байнагүй. Залуушуул барилгын бригадануудые байгуулан, сүлөө сагтаа нүхэдэйнгөө гэрнүүдые бодхоолсоно. Аха нүхэдыньшье зүбшэл заабаряараа шадаха зэргээрээ туһална. Жэшээнь, пеэшэшэд, Д. Цыреторов, Д. Жалсанов, М. Доржиев, модошо дархашуул Д. Цыбиков, Б. Цыренов, Р. Цыбенов, Г. Найданов, Б. Чимитов, Г. Шагдуров гэгшэд дуршэлөө залуушуулда хубаалдадаг юм.

Нютагайхидай эмхидхэл һайнтай, эбтэй эетэйгээр гэр байрануудые болон ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын байшангуудые олоор барилга хадаа залуу кадрнуудые байгуулгада горитой нүлөө үзүүлнэ. Мүнөө Захааминай районой тосхонуудhaa хэншье гаража ошоногүй, харин залуу бүлэнэр нютагтаа түбхинэн ажаллана.

Байрын гэрнүүдые барилга, соёлой болон ажаһуудалай хэрэглэмжэ саашадань хүгжөөхэ хэрэг сельскэ болон сомоной, поселково Соведүүдэй депутадуудай оролдолгоор дүүргэгдэжэ ажалһанаар республикын олохон тосхон, һууринуудай дүрэ түхэл шэнэжэн хубилна. Бага-Кунален, Эгэтын-Адаг, Үльдэргэ, Сэлэн-Дүүмэ, Инзагата болон бусад һууринуудта олоор барилга хэгдэнэ. Ужэмтэй, томо гэрнүүд хүдөөлэй найманай түбүүд, һургуулинууд, клубууд, библиотекэ болон хүүгэдэй саадууд — эдэ бүгэдэ хүн зоной шэнэ шэмэг болоно. Эдэнь районой «Коммунизм» колхозой түб болохо Инзагата һууринда һаяхан спортын шэнэ байшан ашаглалгада үгтөө. Онохой һууринда участково больница, Хяагата, Һахалида хүүгэдэй саадууд баригдаһан, Тээгдэдэ хүгжэмэй һургуули, хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын комбинат нээгдэһэн байна.

Кабанскын районой Селенгинскэ поселково Соведэй депутадууд нютагайнгаа хүн зоной ажаһуудалай бүхы хэрэглэмжые хангахын түлөө ехэхэн оролдолго гаргана. Энэ һуурин жэл үнгэрхэ бүри хүгжэн һалбарна, ехэ-ехэ барилганууд бодхоогдоно. Оньһон түхеэрэлгэтэй байрын гэрнүүд олоор баригдаһан, мүн хүүгэдэй шэнэ саад ашаглалгада үгтэһэн байна. Һууринда хүн зоной хэрэглэмжэ хангалгын комбинат, ажалшадай хооллохо хамтын столово, соёлой, гэгээрэлэй эмхинүүд олон юм. Пионернүүдэй байшан, хүгжэмэй болон спортивна һургуулинууд бии. Богонёор хэлэхэдэ, хүн зондо хэрэгтэй юумэн хуу бии болонхой.

Һүүлэй жэлнүүдтэ республика доторнай хэлхээ холбооной 60 шэнэ байшан баригдаа. Шэнэ түхэлэй телефоно станцинууд бии болоо. Гансашье ажахынуудай түбтэ бэшэ, мүн холын гүүртэ, отарануудта дээгүүр сэнхир экран тодхоогдонхой.

Бэшүүрэй районой Бага-Куналейн сельскэ Соведэй шиидхэбэреэр соёлой «Колос», «Юность» гэһэн байшангууд, автоклуб, библиотекэ, арадай музей, хүүгэдэй хүгжэмэй болон спортивна һургуулинууд байгуулагдаа. Иимэ түхеэрэлгэтэй эмхидхэлгэ хадаа залуушуулые уран һайханай үйлэмэрнүүдтэ хабаадуулха хэрэгтэ ехэхэн нүлөө үзүүлнэ.

Гусиноозерскын поселково Соведэй депутадууд һунгагшадайнгаа захяануудые дүүргэн, Галуута Нуурай үзэсхэлэн һайхан байгаалитай эрье дээрэ ажалшадай амарха, сүлөө сагаа үнгэргэхэ парк эмхидхээ.

Үнгэрһэн жэлэй туршада республикымнай һунгагшадай захяагаар 4780 һурагшадай һураха һургуулинууд, 1490 һууритай хүүгэдэй саадууд, Шэнэ-Бэрээн һууринда больница болон тус бүридөө хоёр байратай мянга гаран гэрнүүд ашаглалгада үгтэһэн байна.

Арадай депутадуудай Соведүүд экономическа болон социальна хүгжэлтые саашадань һайжаруулхын тула бүхы арга боломжонуудаа хэрэглэн ажаллана. Сельскэ, поселково Соведүүдэй экономическа болон социальна түсэбүүд соо барилга, заһабарилгын хүдэлмэринүүдтэ гол анхарал хандуулагдана.

КПСС-эй ЦК-гай Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ хэрэгтэй арадай депутадуудай гаргаһан энэ үүсхэл эдэбхинь ехэхэн нүлөө үзүүлнэ гээшэ.

Д. ДАГБАЕВ,
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй эмхидхэлэй таһагые даагша.

Уласхоорондын ШЭНЖЭЛЭЛ

ЭБ НАЙРАМДАЛЫЕ ХАМГААЛГА БА БЭХИЖҮҮЛГЭ— МАНАЙ ХЭЛБЭРИШЭГҮЙ ХАРАА ШУГАМ

Уласхоорондын хэрэгүүдтэ ба мүнөөнэй орёо бэрхэшээлтэй эрхэ байдалда ямар хараа бодол баримталхаб гэһэн асуудал совет хүтэлбэриин урда табиха хэрэг гаранагүй гэжэ зааһан КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын мэдүүлгэдэ бүхы дэлхэйн хүн зоной анхарал хандуулагданхай. СССР-эй хараа шугам урдынхи мэтэ эб найрамдалые аршалан хамгаалга ба бэхижүүлгэдэ, буу зэбсэг ехээр бүтээн гаргалгые хизаарлалгада, гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаа холбооё үргэдхэлгэ ба гүнзэгырүүлгэдэ зорюулагданхай.

Советскэ Союз өөрынгөө ажана амгалан ба аюулгүй байдалые ондоо арадуудайхиһаа таһарангяар абажа харанагүй, эсэргүү заахашье табинагүй гээд хилын саадахи информационно агентствэнүүдэй мэдээсэлнүүд дотор, газетэ, радио ба телевидениин тайлбаринууд дотор, политическэ ба ниитын ажал ябуулагшадай хэлэһэн үгэнүүд дотор тэмдэглэгдэнэ. СССР-эй хараа шугам эб найрамдалые аршалан хамгаалгада сэхэ шэглүүлэгдэнхэй гэжэ «Нойес дойчланд» газетэ заахазуураа, совет политикын үндэһэ һууринь болгоомжотой байлгада, бодото байдалые зүбөөр ойлгохо ябадалда, эб найрамдалай хуби заяанай түлөө гүнзэгы харюусалгада түшэглэнэ гээд онсолон тэмдэглэнэ.

Эб найрамдалда айхабтар аюултай милитарис хараа шугам баримталдаг США-гай мүнөөнэй захиргаан тушаа Ю. В. Андропов эрид шанга һэргылэмжэ хэбэ гээд хилын саадахи хэблэл тэмдэглэнэ. Тэрэ һэргылэмжын үг удхань гэхэдэ, ондоо гүрэнүүд болон арадуудай аша туһын хэрэгүүдые тоонгүйгөөр Америкын Холбоото Штадуудта булюу эрхэ байдал хангаха һэдэлгэ мүн. Тиин США хэтэрмэ бүдүүлиг аашаараа хэмгүй холо ошонхой. Дабажа огто болохогүй зурлаада хүрэхэдөө ушар байдал зүбөөр ойлгодог ямаршье хүн зогсохо ёһотойгоо мэдэдэг. Тиимэ мэдэрэл Вашингтондо бии гээшэ маргахаар болоно.

Дэлхэйн хуби заяае шиидхэгшэ болохые оролдодог, коммунизмда эсэргүү идхалгаараа холо харахаяа болиһон США-гай засагай хүтэлбэри баригшад түүхын дабшасые гэдэргэнь тэхэрюулхые оролдоно. «МХ» түхэлэй ракетэһээ эхилээд нервэ гэмтээдэг газтай контейнер хүрэтэр хүн зонике олоор хюдаха шэнэ зэбсэгүүдые хада хабсагай болотор гаргана. Ядерна үе сагтэ тэдэнэй балмад муухай, бэелүүлжэ огто болохогүй тиимэ һанаашалга бүхы хүн түрэлтэндэ түйлай ехэ хохидол тохёолдуулжа болохо байна. «Вашингтон пост» газетын бэшэжэ байһанай ёһоор, мүнөө Вашингтоной политигуудай дунда «улаантан тушаа зөөлэдэжэ байнхаар, бодомжогүйшүүл гэжэ хэлүүлһэн һураггүй дээрэ» гэһэн һанамжа баримталагшад олонхинь болоно. США-гай президентын «улаан байнхаар үхэһэн дээрэ» гэжэ ООН-до хэлэһэн үгэ хадаа өөрыгөө алаха гэһэн лозунгые бүхы дэлхэйдэ баадхаха хүсэлтэй байһыень гэршэлнэ ха юм. Америкын захиргаанай бэелүүлжэ байһан хараа шугамые сагааруулха, уласхоорондын шахардуу байдалые улам шанга болгохо, буу зэбсэг ехээр гаргаха, Советскэ Союзые бүдүүлиг муухайгаар хардаха һэдэлгэтэйгээр, бүгэдэндэ мэдээжэ баримтануудые хазагайруулан, мэхэ гохын үндэһэтэйгөөр тэрэ үгэнь хэлэгдэһэн байна.

Гэбэшье арадууд ямар нэгэ политикые нэн түрүүн тэрэнэй бодото ябуулгаарнь сэгнэдэг гээшэ. Теэд Вашингтоной юушье хэхэ дуратай байгаа һаа, хүн түрэлтэн ухаан бодолоо алдаагүй, алдаха ёһошьегүй. Мүнөө буу зэбсэг ехээр гаргалгада эсэргүү, эб найрамдалые аршаһан хамгаалха тэмсэлэй түлөө байһан бүхы хүнүүдэй имагтал эдэ үг зорилгонуудые түйлаха хэрэгтэ Советскэ Союзай ба социалис бусад оронуудай политикын зорюулагдаһанда батаар найдахадань болохо.

АМЕРИКАН ИМПЕРИАЛИЗМЫЕ БУРУУШААЛГА

Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй шиидхэбэреэр сентябриин 23-һаа 30 болотор Пуэтро-Рикын арадай национальна бэеэ даанхай байдалай түлөө тэмсэлтэй һаналаа нэгэдэлгын уласхоорондын недели үнгэргэгдэбэ. Энэ багахан ороной арадай эрхэ сүлөөгэй түлөө, США-гай ээрхэн зонхилолгодо эсэргүү тэмсэлтэй һайн һайхан һанаатай бүхы хүнүүдэй һаналаа нэгэдэлгын дуун эдэ үдэрнүүдтэ бүхы дэлхэйдэ шэнэ хүсөөр соностобо.

Пуэрто-Рикын хуби заяан бэрхэшээл ехэтэй юм. Карибска далайн Атлантиин океанһаа таһалдаг олон тоото аралнуудай нэгэндэ энэ орон оршодог. 1433 ондо Колумб тэрэниие олоһон ба Латиин Америкэдэ удаан сагай туршада тэрэ испан колониализмын хэрэмүүдэй нэгэн байһан. Испан-американ дайнай үедэ 1898 ондо США Пуэрто-Рикые эзэмдэн абажа, өөһэдынгөө колони болгоһон гээшэ. Мүнөө хариин капитал энэ аралай экономикын 90 процентые хиналта доро абанхай, США ба баруун бусад оронуудай монополинууд зэд ба никелиинь хэбтэшые мэдэлдээ абажа, эрье шадархи нефтиин баялигые түргөөр ашаглан, хүдэлмэришэдэйнь үнэгүй хүсые хэрэглэн, үзэгдөөгүй ехээр баяжажа байдаг.

85 жэлэй саана энэ арал дээрэ Холбоото Штадуудай одото-эрээн тугай үргэгдэһэнһөө хойшо Пуэрто-Рикын түүхэдэ «зол жаргалта үе саг» эхилһэн гээд Вашингтоной хуурмаг түүхэшэд эндэхи ушар байдалые харуулхые оролдодог гээшэ. Иимэ баталамжа хэлэхэ ябадалдань Вашингтоной баалалта доро 1952 ондо абтаһан Пуэрто-Рикын «конституци» гол шалтагаан боложо үгэнэ. Тэрэнэй «үндэһөөр тус арал һайн дураараа США-тай ниилэһэн гүрэн» гэжэ соносхогдоһон байха юм. Гэбэшье баримтануудай яаха аргагүй гэршэлэн харуулдагай ёһоор, США-гай эзэмдэн зонхилго тус аралай гурба миллион хүн зондо үлэсхэлэн хооһон ба үгытэй ядуу байдалһаа ондоо юушье асараагүй. Пуэрто-риканецуудай ажал хэжэ шадаха бүхы хүнүүдэй 30 шахуу процентнь мүнөө хүдэлмэригүй, тиимэһээ ажамидарха аргагүй болонхой. Мүшхэлгэ, мүрдэлгэһөө, туражa үхэлгэһөө зайсан, хэдэн зуу мянган хүн Эхэ ороноо орхин, ондоо тээшээ зайжа ошоно.

Бүхы дэлхэй дээрэ шахуу өөрыгөө «демократиие аршалан хамгаалагша» гэжэ соносхоод, Вашингтон бүхэли арадай бэеэ даагаад аминдаа гүрэн байха эрхые бүдүүлигээр дарана. Сагаан байшанда президентнүүд һэлгэгдэжэл байдаг, теэд Пуэрто-Рикэ тушаа политикань хуушаараал үлэдэг байха юм. Колониализмые усадхаха талаар ООН-ой түсхай комитет Пуэрто-Рикын статус тухай асуудал ходо зүбшэн хэлсэжэ, энэ ороной арадай бэеэ даагаад хүгжэхэ эрхые элирхэйлэн харуулжа байдагшье һаань, США уласхоорондын олониитын һанамжые огтошье хэрэгсээнэгүй.

Пуэрто-Рикэдэ энэ эрхэ сүлөөень олгохын орондо Вашингтон дурсагдагша аралые США-гай «уһанда шэнгэхэгүй» үшөө нэгэ авианосец болгонхой. Американ дарлан мүлжэлгын жэлнүүдэй үедэ сэрэгэй арба холо гаран бааза тэндэ баригдажа, Түбэй Америкын ба Карибска бассейнэй оронуудые буугай хараа доро барижа байна. Президент Рейганэй захиргаанай засагай хүтэлбэридэ ерэһэнһээ хойшо Пуэрто-Рикые милитаризацилга бүришье һаа түргөөр хэгдэнэ.

ШАНГА АРСАЛДААНАЙ ЭРХЭ БАЙДАЛДА

Шэнэдхэн хубилгалтын ба хүгжөөлгын уласхоорондын банкын (МБРР) Вашингтондохи байшангай ууҗам салуу зал соо гансал боксерско ринг үгы. Гэбэшье эндэхи эрхэ байдал боксернуудай тулалдадаг рингые һануулна. Сентябриин һүүлэй үдэрнүүдтэ капиталис оронуудай урьһаламжын эгээл томо хоёр эмхиин — МБРР ба уласхоорондын валютна фондын хүтэлбэрилхы органуудай жэл бүриин сесси үнгэргэгдэһэн байна. Энэ сесси дээрэ США ба тэдэнэй союзнигуудай хоорондо, мүн тэрэшэлэн баруун оронууд ба хүгжэжэ байһан гүрэнүүдэй хоорондо айхабтар шанга тулалдаан болоһон байха юм.

Нэн түрүүн Рейганэй захиргаанай империалис гадаадын экономическа политика шанга гэгшын шүүмжэлэлдэ ороо. Хамжаанда хабаадагшад баруун оронуудһаа хамаг капиталыень США руу урадхуулжа байдаг банкын урьһаламжын түрэсын түлөөһэ ба долларой үные доошолуулха эрилтэ Вашингтондо табижа мэдээ. Энэл ябуулгаараа США буу зэбсэг ехээр бүтээн гаргалгада мүнгэ зөөри гамгүйгөөр һомолно ха юм. Вашингтоной экономическа политикада «нүхэдэйнь» хэды ехээр дурагүйтэдэгые нэгэ иимэ жэшээ хаража болоно: «Италиин казначействын министр Дж. Гориа «американ доллар — манай хамтын дайсан» гэжэ мэдүүлээ.

Хүгжэжэ байһан гүрэнүүдэй түлөөлэгшэд тэдэндэ экономическа кризис асаржа байһанайнь түлөө США болон империалис бусад оронуудые эрид шангаар шүүмжэлээ. Залуу гүрэнүүдэй экономикын хүгжэлтын дабшаса дүрбэдэхи жэлээ зогсолтогүйгөөр үргэлжэлжэ байна. Тэдэнэй гадаадын үри зээлинь айхаар ехэ тоо—700 миллиард долларто хүрэнхэй. Үнгэрһэн жэлдэ Ази, Африкын ба Латиин Америкын оронууд 131 миллиард доллар үри зээлидээ түлөө гэхэ гү, али экспортһээ ороһон олзынгоо дүрбэнэй нэгэ хубиие гаргашалаа. Энэ хадаа баруун оронуудай баяшуулһаа абаһан урьһаламжаһаань холо ехэ болоно. Дээрмэдэлгын иимэ политикын гэмээр хүгжэжэ байһан оронууд жэл бүри 20—25 миллиард долларой хохидолдо ороно.

Хүгжэжэ байһан оронуудай түлөөлэгшэд экономическа кризисһээ уламжалан гаргашануудаа багаханааршье һаань харюулхын тулада абадаг урьһаламжануудыень дээшэлүүлхэ эрилтэ Вашингтондо табяа. Гэбэшье Вашингтоной баалалтаар баруун оронуудай финансын министрнүүд өөһэдынгөө финансова бэрхэшээлнүүдые шалтаг болгон, залуу гүрэнүүдтэ үгэдэг урьһаламжынгаа хэмжээе эрид доошолуулһан байха юм. «Экономическа кризисэй намаг соогоо гарахые оролдожо байһан США хүгжэжэ байһан оронуудые тэрэ намаг соогоо шэнгээхээр бэлэн,— гээд Бразилиин «Фольяди Сан-Паулу» газетэ бэшэнэ.

Эдэ үгэнүүдэй зүб байһаниие сесси дээрэ үгэ хэлэһэн США-гай президент Рейган элирхэйлэн харуулаа. Тэрэнэй хэлэһэн үгын гол зорилго юун байгааб гэхэдэ, буу зэбсэг ехээр гаргалга, союзнигуудай урда буулта хэхэһээ, хүгжэжэ байһан оронуудта үгтэдэг урьһаламжа дээшэлүүлгэһээ арсалга, сүлөөрһэн гүрэнүүдые зэрлиг муухайгаар дээрмэдэжэ байһан монополинуудта «туһаламжа» эрижэ хандаха зүбшөөл гэхэ мэтэ.

Багсаан хүлеэгдэжэ байһанай ёһоор, капиталис оронуудые зобоон туляажа байһан экономическа кризисэй, эрид шанга зүришэлдөөнүүдэй асуудалнуудаар тус сесси шиидхэбэринүүдые абажа шадаагүй.

В. ЧЕРНЫШЕВ,
О. КОЛЕСНИКОВ,
И. АБЛАМОВ. (ТАСС).

МЭРГЭЖЭЛТЭДЭЙ НЭГЭН

Мухар-Шэбэрэй районой Хушуун-Үзүүрэй дунда һургуулида буряад хэлэ, бэшэгэй багша, СССР-эй болон РСФСР-эй арадай гэгээрэлэй отличник Балдама Шагдаровна Цыдыпцыренова эгээн хүндэтэй мэргэжэлтэдэй нэгэн юм. Тэрэ гуша гаран жэлэй туршада литературно-драматическа «Талын наран» гэжэ кружогые хүтэлбэрилхэдөө, түрэл буряад хэлэндээ, арадай аман зохёолдо, литературада дуратай хүүгэдые суглуулаад, элдэб һонин, ханын газетэ, альбом гаргадаг, бусадшье хэмжээ ябуулгануудые үнгэргэдэг. Б. Ш. Цыдыпцыренова «Талын наран» гэжэ кружогто ябаһан хүбүүд, басагадые искусствада дуратайгаар хүмүүжүүлдэг, тиихэдэ наһанайнгаа мэргэжэл олохо хэрэгтэ олонхидтонь нүлөөлдэг юм. Драматург Б. Эрдынеев, Буряадай гүрэнэй Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ академическэ театрай артист Б. Дагбаев, Улаан-Үдэ хотын кукольна театрай режиссёр П. Цыбанов болон бусад «Талын наранай» һургуули гараһан юм.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ТАСС · АПН · ХИЛЫН СААНАҺАА

МҮНӨӨ ҮЕ САГАЙ ГОЛ ЗОРИЛГО

Милитарис хүсэнүүдые зогсоохын, буу зэбсэгүүдые үрдилдэн бүтээлгэдэ эсэс табихын, ядерна дайнай аюулай хүмэдхэ руу дэлхэые оруулхагүйн тула эб найрамдалта политикадаа үнэн сэхэ Советскэ Союз шиидхэхы шангаар тэмсэнэ. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. В. Андроповой хэлэһэн мэдүүлгые элдэб оронуудай ниитын ба политическэ элитэ мэдээжэ ажал ябуулагшад, гадаадын олониитэдэ мэдээсэлнүүдые дэлгэрүүлэн тараадаг хэрэгсэлнүүд һанамжа, дурадхалнууд соогоо нигэжэл тэмдэглэнэ.

МНРП-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, МНР-эй Арадай Ехэ хуралай Президиумэн Түрүүлэгшэ **Ю. Цеденбал** Ю. В. Андроповой шухала удха шанартай мэдүүлгэ соохи тобшололнуудые, сэгнэлтэнүүдые бүримүһэн дэмжэжэ байһан тухайдаа мэдүүлбэ. Мүнөө үеын орёо түгшүүрилтэй уласхоорондын байдалда эб найрамдалай ба дайнай асуудалнуудта хоёр ондоо хандаса элеэр харагдана гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Империализмын хүсэнүүд, нэн түрүүн США-гай милитарис бүлэгөөрхид уласхоорондын байдалые улам шахардуу шанга болгохын, буу зэбсэгүүдые үрдилдэн бүтээхын, стратегическэ зэбсэг хэрэгсэлнүүдэй тэнсүүрние өөһэдынгөө аша туһада хубилгахын, бусадые эзэрхэн зонхилхын тула бүхы юумэ хэрэглэнэ.

Советскэ Союз болон бусад социалис оронууд энэ хараа шэглэлдэнь зүришэжэ, ядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха, бүгэдэ ниитын эб найрамдал хангаха, буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые хизаарлаха гэһэн мүнөө үе сагай гол зорилго шиидхэхые оролдоно. Советскэ Союзай эб найрамдалта политика бэелүүлдэг, шахардуу байдал һулаpуулхые, гүрэнүүдэй эбэй харилсаа холбоо хүгжөөхые хүсэжэ байһыень Ю. В. Андроповой мэдүүлгэ баталба. Эб найрамдалые сахин хамгаалхые, империалис болон милитарис бүлэгөөрхидэй эзэрхэг түримхэй һанаашалгануудта шанга харюу сохилто үгэхые шиидэнхэй байһанаа Советскэ Союз мэдүүлнэ. Советскэ Союзай залан сэхэ үүсхэлтэ шэглэлые, эб найрамдалай, аюулгүй байдалай, арадуудай хүгжэлтэ дэбжэлтын хэрэгтэ тэрэнэй асари ехэ хубитаяа оруулжа байһыень МНРП-гэй ЦК, МНР-эй правительство үндэрөөр сэгнэнэ.

Бүхы түүхэ соогоо Советскэ Союз эб найрамдалта гадаадын политика бэелүүлдэг юм гэжэ НДПА-гай ЦК-гай Генеральна секретарь, ДРА-гай Революционно Соведэй Түрүүлэгшэ **Бабрак Кармаль** мэдүүлбэ. Мүнөө үеын шухалын шухала асуудалнуудаар Ю. В. Андроповой хэлэһэн мэдүүлгэ энэ хараа шэглэлыень тодоор батална. Энэ хадаа уласхоорондын ехэ удха шанартай документ болоно.

Социализмые хүсэгүй болгохо, үнгэржэ ерэхэдээ үгы хэхэ талаар уймар тэнэг «һанал бодол» баримталагшадта Ю. В. Андроповой мэдүүлгэ шанга уридшалан һануулга болоно гэжэ Чехословакиин **«Руде право»** газетэ бэшэнэ.

Ракетэнүүдээ Баруун Европодо тараан тодхожо эхилхын тула США Женевэдэхи хөөрэлдөөнүүдтэ хойшо таталжа, унжагайруулхые оролдоно гэжэ Ю. В. Андропов мэдүүлбэ гээд Хитадай **Синьхуа** агентство мэдээсэнэ. Стратегическэ буу зэбсэгүүдые хизаарлаха, хорооохо асуудалнуудые американ тала ёһотой һайнаар шиидхэхые хүсэнэгүй гэжэ Советскэ Союз тоолоно. Сэрэгэй-стратегическэ тэнсүүрние буруу һүргэхэ гэһэн али бүхы һэдэлгэдэ Советскэ Союз шанга харюу үгэхоор бэлэн гэжэ совет хүтэлбэрилэгшэ тэмдэглээ. Гэхэтэй хамта СССР бусад оронуудтай амгалан тайбанаар ажаһуухые хүсэнэ, уласхоорондын байдалые шууд сэхээр гүримшүүлэн һайжаруулхые оролдоно гэжэ Ю. В. Андропов мэдүүлбэ.

США-гай **«Интернэшнл геральд трибюн»**, **«Нью-Йорк таймс»**, Англиин **«Файнэншл таймс»**, Баруун Берлинэй **«Вархайт»**, Франциин, Индиин газетэнүүд, **Сагаан байшангай түлөөлэгшэ**, Ливанай түрүү үзэлтэй социалис партиин генеральна секретарь **Фуад Сальман** Ю. В. Андроповой хэлэһэн мэдүүлгые дэлгэрэнгыгээр толилһон, тайлбарилан шэнжэлһэн байна.

ХАЛУУН БАЯР БАЯСХАЛАН

ХАНОЙ. Социализм байгуулхада, Эхэ ороноо хамгаалхадамнай аша үрэ ехэтэй туһаламжа үзүүлһэнэйнь түлөө Вьетнамай Коммунис парти, бүхы вьетнам арад КПСС-тэ, Совет правительствэдэ, Советскэ Союзай арад зондо бүхы зүрхэ сэдьхэлһээ баяр баясхалан хүргэнэ гэжэ КПВ-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь Ле Зуан мэдүүлбэ.

СССР-эй туһаламжаар баригдажа байһан Зүүн-Урда Азидахи эгээл томо ехэ «Хоабинь» гэжэ гидроузелай барилгашадай митинг дээрэ үгэ хэлэхэдээ, Вьетнамай хүтэлбэрилэгшэ совет мэргэжэлтэдэй хүдэлмэридэ үндэр сэгнэлтэ үгэһэн байна. Тэдэнэй шэн габьяата ажал пролетарска интернационализмын толотомо гэршэ, жэшээ болоно. Вьетнамые электрижүүлхэ, индустрижүүлхэ хэрэгтэ совет ханинарнай айхабтар ехэ хубитаяа оруулба.

Социализм байгуулха замдаа Вьетнам дайнай хойшолонгуудые усадхан зайсуулжа, олохон асуудалнуудые шиидхэхэ ёһотой болохо байна. Советскэ Союзай түрүү дүй дуршэлые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ, тэрэнэй аха дүү ёһоной туһаламжые үрэ түгэсөөр хэрэглэхэ ёһотойбди гэжэ КПВ-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь тэмдэглээ.

ВЕНЭДЭХИ ХӨӨРЭЛДӨӨН

ВЕНЭ. Түбэй Европодо зэбсэгтэ хүсэнүүдые, буу зэбсэгүүдые хорооохо тухай хөөрэлдөөнүүдэй ээлжээтэ, 31-дэхи шата эндэ нээгдэбэ.

ЧССР-эй делегациие толгойлогшо Э. Кеблушек пленарна заседани дээрэ үгэ хэлээ. Мүнөө үедэ тохёолдожо байһан түгшүүрилтэй байдалые хараада абабал, хөөрэлдөөнүүдэй шэнэ шата онсо удха шанартай байха гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ. Буу зэбсэгүүдые үрдилдэн бүтээжэ байһан ушарые нэн түрүүн дундуур зайда хэрэглэгдэхэ американ ракетно-ядерна шэнэ буу зэбсэгүүдые Европодо тараан тодхохо түсэбые дэлхэйн арад түмэн буруушаажа байна. Иимэ оршон байдалда үнэн сэхэ, тодорхой хараа бодол баримталагдан бэелүүлэгдэхэ зэргэтэй.

Варшавска Договорто хабаададаг гүрэнүүд Женевэдэхи хөөрэлдөөнүүд дээрэ али алинда таарамжатай шиидхэбэринүүдые бэдэрэн олохын тула ехэ юумэ хэбэ. Эдэ бүгэдын үндэһөөр хэлсээ баталхаар саг ерээ.

Социалис оронуудай байгша оной февралиин 17-до оруулһан дурадхалнууд 1983 оной июниин 23-да абтаһан «Түбэй Европодохи зэбсэгтэ хүсэнүүд болон буу зэбсэгүүдые хорооохо ба тэдээнтэй холбоотой хэмжээнүүд тухай хэлсээнэй» шэнэ проект энэ мухардалгаһаа гараха шухала нүхэсэл болохо байна.

Манай шэнэ дурадхалнуудта сессиидэ хабаадажа байһан баруунай оронуудай түлөөлэгшэд һаяар бүтэмжэтэй һайн харюу үгэхэ аабза гээд социалис оронуудай делегацинууд хүлеэнэ гэжэ ЧССР-эй түлөөлэгшэ үгынгөө түгэсхэлдэ хэлэбэ. Энэнь байгша ондо Женевэдэхи хөөрэлдөөнүүдтэ һайн үрэ дүнгүүдые түйлаха арга олгохо бшуу.

СДПГ-гэй ИЛАЛТА

БОНН. Бремен болон Гессендэхи газарай парламентын (ландтаг) һунгалта дээрэ СДПГ ехэ илалта түйлаба. Социал-демокрадууд Бремендэ илангаяа ехэ амжалтатай. Даб дээрэ абтаһан баримта мэдээнүүдэй ёһоор, дуугаа үгэгшэдэй 51,3 процентнь тэдэниие дэмжээ. Тиигэжэ тэдэ нэгэ партиһаа бүридэһэн газарай правительство бүридүүлжэ шадаха болобо.

Түрүүлэн добтолго хэхэ американ ракетно-ядерна шэнэ буу зэбсэгүүдые ФРГ-дэ тараан тодхуулгые зүбшөөдэг ехэ капиталай парти — ХДС һунгагшадай 33,3 процентые абаһан байна.

Һунгагшадай захяае дүүргээгүй байһанайнгаа түлөө СДПГ-тэй правительственна коалицияа таһалхые шиидэһэн сүлөөтэ демократическа парти эндэ урагшагүйдэбэ.

«Ногоонтоной» парти һунгагшадай 5,4 процент дуу абажа, яһала амжалта түйлаа. Тэрэ депутадуудаа ландтагта дэбжүүлһэн байна. Энэ партиин түлөөлэгшэд «Першинг-2» болон далита ракетэнүүдые Баруун Германиин газар дээрэ тараан тодхохые буруушаадаг юм.

Нютаг нютагай һонин

«БИНОМ» ТҮРҮҮ ҺУУРИДА

Зүүн Сибириин технологическа институтдай мяха, һүнэй продуктнуудай технологиин факультедэй студентнэр үнгэрһэн зун Камчаткада хүдэлөө. Карагинска районой Ильпырь һууринда хүдэлһэн студентнэрэй барилгын отряд «Бином-83» гэжэ нэрэтэй юм.

Анапкын загаһанай заводто эдэнэр хүдэлхэ зуураа хүн бүхэниинь халаанайнгаа даабаринуудые 150—200 процент дүүргэдэг байгаа. Һара хахадай туршада студентнэр 2054 тонно загаһа буйлуулан болбосоруулжа, заводой хүтэлбэрилэгшэдэй зүгһөө һайшаал магтаалда хүртөө. Студентнэрэй отрядайхид габшагай гурбан үдэр соносхожо, үрэ бүтээсэтэйгээр ажаллажа гараа һэн. Олоһон мүнгөөэ пионернүүдэй лагерьнуудые барилгада эльгээгээ. Мүн эрхэ сүлөөгэйнгөө түлөө тэмсэжэ байһан оронуудай залуушуулда Гагарин хотые барилгада нэмэлтэ туһаламжа болохоор мүнгэ зөөри эльгээһэн байха юм.

Ильпырь һууриниие болбосон түхэлтэй болгохо хүдэлмэридэ «Биномой» гэшүүд эдэбхи гаргаа. Больница, хүүгэдэй саад заһабарилгада туһалаа, заводой үйлэдбэриин цехүүдые, электростанциие һэльбэн шэнэлэлгэдэ хабаадалсаа. Үдэр бүри эрхим ажалаараа шалгаргшад соолhоо студентнэр Л. Мудрицкая, Н. Ринчинова, В. Гасилов, Г. Мамонцев, М. Арсентьев, гэгшэдые нэрлэмээр юм. Отрядай комиссар С. Болотова үзэл сурталай хүдэлмэриие дээдын хэмжээндэ ябуулхын тула нилээд оролдоһон байна.

«Камчатрыбпром» нэгэдэлэй ВЛКСМ-эй Камчаткын обкомой болон загаһанай заводой хүтэлбэрилэгшэдэй зүгһөө 52 студентын 34-иинь Хүндэлэлэй грамотануудта мүнгэн шангуудта хүртэһэн байна. Студентнэрэй урагшатай ажал тухай нютагай газетэнүүдэй хуудаһануудта бэшэгдэдэг, радиогоор дамжуулгануу эмхидхэгдэдэг һэн.

Гэхэтэй хамта, «Биномойхид» сүлөө сагаа ниитын ажабайдалда, спортдо зорюулаа. Футболоор, волейболоор мүрысөөнүүд нютагай залуушуулай хабаадалгатайгаар үнгэргэгдөө. Уриишалан эмхидхэгдэһэн «Залуу наһан» гэһэн агитбригадын гэшүүд загаһашадай, орошодой, «Тунгутум» колхозой гэшүүдэй урда баян удхатай концертнүүдые харуулаа.

Студент Сергей Портнягинай хүтэлбэрилдэг эбтэй зетэй коллектив нютагай залуушуулые, комсомолшуулые ажал, хүдэлмэридэ эл сүүлгэдэ ехэ үүргэ дүүргэжэ гээд тэмдэглэлтэй.

«Биномой» ажалай дүнгүүдээр урмашамаар. Юуб гэхэдэ, заводто хүдэлһэн линейнэ отрядуудай хоорондын социалис мүрысөөндэ барилгын энэ отряд түрүү һуури эзэлээ бшуу.

Ю. ГАВРИН,
ВСТИ-гэй студент.

ӨӨР ӨӨРЫН ШУНАЛТАЙ

Андрей Пронин, тэрэнэй нүхэд Хоринин районой Хандагайн дунда һургуулиин 7-дохи классай һурагшад юм. Классайнь бүхы һурагшад хоорондоо эбтэй зетэйнүүд. Хүн бүхэниинь заатагүй ямар нэгэн шуналтай. Жэшээлхэдэ, Андрей Пронин «Эдир технигүүд — ойн ажахыда» гэһэн республиканска конкурсдо хабаадаа һэн. Тэрэнэй хэһэн бүтээл үндэрөөр сэгнэгдэжэ, хоёрдохи һуури эзэлһэн юм.

— Эсэгэмни электрик мэргэжэлтэй. «Элдэб юумэ уралан бүтээлгэ тон һонирхолтой, шишье туршаад үзэ», — гээ бэлэй. Тиигэжэ би модо, һөөг һуулгадаг машинын модель зохёон бүтээхэ гэжэ шиидээ һэм. Нилээд удаан хүдэлөөб, — гэжэ Андрей Пронин хөөрөө.

Һургуулиин дэргэдэхи лесничествын гэшүүд лесхоздо саг үргэлжэ туһаламжа үзүүлдэг. Тиимэһээ халуун хүйтэндэ, харалган бороотойдошье модо, һөөг тарихань амар бэшэ гэжэ мэдэхэ ха юм. «Иимэ машина одоол һайн туһалагша байха һэн», —гэжэ Андрей һанамжаяа хэлээ бэлэй.

Удаань Вова Еремеевтэй танилсабабди. Тэрэ спортоор бэеэ һоридог, урилдаанда, үндэрые, утые харайлганда, бусадшье мүрысөөнүүдтэ хабаадалсадаг.

Гансал «5» гэһэн сэгнэлтэ дээрэ һурадаг һурагшад бии. Света Борисова эрхимээр һурахаһаа гадна, классайнгаа бүхы хэрэгүүдтэ эдэбхитэй, урагшаа һанаатай юм. Света номуудые уншаха ехэ дуратай. Саша Балаганский тухай һайшаалай үгэнүүдые хэлэмээр. Лесхоздо туһалха үедөө машина, техникын байгуулга һайса мэдэхэ байһанаа элирхэйлээ бэлэй. Тракторнуудые шадамар бэрхээр заһабарилалсаа һэн. Игэжэ сүлөө сагаа үхибүүд ашатай туһатайгаар үнгэргэнэ.

З. НИКОЛАЕВА.

Хоринин район.

«Зүрхэнһөө зүрхэндэ» гэжэ нэрэтэй Амарай областиин гүрэнэй филармониин эстрадна ансамбль манай республика соогуур хахад һарын туршада гастрольдо ябахадаа 30 гаран концерт табиһан байна.

Дурсагдагша ансамблиин программада ородой болон совет композиторнуудай дуунууд, инструментальна хүгжэм ороно.

ТҮГЭСХЭЛЭЙ КОНЦЕРТ

Алас-Дурнаһаа ерэһэн айлшад октябриин 2-то манай республикын ниислэлдэ түгэсхэлэйнгөө концерт харуулаа юм.

Г. КУЛАГИНА.

ТҮРЭЛ НЮТАГАЙМНАЙ ТҮҮХЭҺЭЭ

ГЭГЭЭРЭЛЭЙ ХҮГЖЭЛТЭ ГЭРШЭЛЭН ХАРУУЛ

Агуу Октябриин социалис революциин ашаар буряад арадай һуудал байдалда үндэһэн хубилалтанууд болоо бэлэй. Буряад ороной политическэ, экономическа, соёлой талаар хүгжэн һалбаралгада үргэн харгы нээгдээ һэн.

Гээгдэнги балар харанхы мунхаг байдалһаа гарахын тула, нэн түрүүн, арадай ажахын бүхы һалбаринуудта хэрэгтэй мэргэжэлтэдые бэлдэхэ шухала байгаа. Хүн зониие үзэг бэшэгтэ һургалгада үзэл сурталай талаар болбосоронги болголгодо һургуулинуудай үүргэ сэгнэшэгүй ехэ һэн. Тиимэһээл совет засагай түрүүшын үдэрнүүдһээ арадай гэгээрэлые хүгжөөлгэдэ үдэр бүриин халуун анхарал хандуулагдажа эхилээ бэлэй. Буряадай АССР-эй гүрэнэй түбэй архивта хадагалагдадаг документнүүд энээниие гүйсэд гэршэлдэг юм.

1918 оной июниин 7-һоо 20 болотор үнгэргэгдэһэн Прибайкалиин Соведүүдэй съездын делегадууд энэ асуудалда онсо тогтоһон байха юм. Прибайкалиин бүхы Соведүүдэй, Верхнеудинскэ Соведэй социалис байгуулалтын талаар ябуулжа байһан хүдэлмэриин зарим тэды дүнгүүд гаргагдаа бэлэй. Арадай гэгээрэлэй хүгжэлтэ тушаа хэгдэһэн элидхэл соо һургуулинуудтахи байдал һайжаруулха, мүн энэ хэрэгтэ һаад тойбо ушаруулдаг дутуу дунданууд тухай дэлгэрэнгыгээр хэлэгдэһэн байна. Һургуулинуудта учебнигүүд, саарһан, түлеэ залһан дуталдадаг хүшэр хүндэ саг һэн. Багшанарай салин хүлһые дээшэлүүлхэ тушаа элидхэлшэ тогтоод, багша бүхэндэ онсо түлөөһөөр ниитэ-политическэ нэгэ газетэ журнал захил хүүлэхэ гэһэн дүрадхал оруулаа бэлэй.

Һургуулиһаа гадуур гэгээрэлэй хүдэлмэри ябуулха асуудалаар зүйтэй шиидхэбэринүүд абтаһан юм. Үзэг бэшэг мэдэхэгүйшүүлдэ үдэшын, амаралтын үдэрнүүдэй һургуулинуудые, олониитэ зониие түлөөһэгүйгөөр оруулха библиотекэнүүдые нээхэ гээшэ шухала байгаа. «Һургуулида эрдэм номдо һургалта һайжаруулагдаха, түлөөһэгүй болотороо үргэдхэгдэхэ, бүгэдэ ниитын хабаадалгатай, үялгата шэнжэтэй болгогдохо зэргэтэй» гэжэ тэрээн дотор бэшэгдээ бэлэй. Һургуулиин наһа гүйсөөдүй багашуулые хүмүүжүүлгэ мүн лэ хараада абтаһан юм: «Оршон тойронхи ажабайдалда үхибүүдые бодомжотойгоор хандуулжа, аха дүүгэй ёһоор хоорондоо харилсан ханилхаар һургаха хэрэгтэй. Һургуулиин хэшээлнүүдтэ бэлэдхэл уридшалан ябуулагдаха ёһотой».

Холын хараатай, зохисотой һайн шиидхэбэринүүдэй абтабашье, эдэниие бэелүүлхэнь тон бэрхэтэй һэн. Экономическа талаар һандарал ядаралай хойшолон дабахын тула бүгэдэ арад тэмсэхэ ёһотой байгаа. Прибайкалиин облнаробразой, уездын отнаробразой түлөөлэгшэд һургуулинуудые дэмжэжэ багшанарай хүсэ шадаг элсүүлхын тула аһан шадалаараа оролдолго гаргадаг бэлэй. Багшанарай гэр байрын байдалые һайжаруулхэ, тэдэнэй булэнүүдые түлеэ залһаар гүтал хубсаһаар хангаха һургуулинуудта ном һудар бэшэгэй хэрэгсэлнүүдые үгэхэ, хэшээлнүүдэй хоорондо үхибүүдые хооллуулха гэхэ мэтэһээ эхилээд хараалагдаһан хэмжээнүүд дүүһашагүй олон һэн. Иигэжэ һургуулинуудай хүдэлмэриие таһалдуулхагүйн тула ёһотойл тэмсэл ябуулагдадаг байгаа бшуу.

Прибайкалида Совет засагай органуудай хүдэлмэри саг зуура таһалдуулагдаһаншье һаа, 1920 онһоо эдэ органууд шэнэ хүсэтэйгөөр ажал ябуулгаяа эхилһэн юм.

1920—1921 онуудай һуралсалай жэлдэ Прибайкалиин арадай гэгээрэлэй таһагай хүдэлмэрилэгшэд ниитэ нэгэ һургуули байгуулха тухай шиидхэбэри абаа һэн. Энээнэй үндэһөөр һургуулиин наһа гүйсэхээ байһан үхибүүд буридхэлдэ абтажа эхилһэн, багшанарай мэргэжэл дээшэлүүлхээр курсанууд нээгдэһэн, багшанарай хуушанай семинари гурбан жэлэй педагогическа курсанууд болгон хубилгагдаһан байна. Гэхэтэй хамта, лата хэлэн дээрэ ном үзэлгэ болюулагдаһан, багшанарай хүдэлмэриин хэмжээ зүбөөр тодоорхойлжо, салин хүлһыень баталха дурадхалнууд оруулагдаһан юм.

1923 оной январиин 16-һаа 20 болотор Прибайкалиин гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй нэгэдэхи съезд үнгэргэгдэһэн байна. Үзэг бэшэг мэдэхэгүйшүүлтэй хүдэлхэ гээшэ багшанарай гол зорилгонуудай нэгэн, үялгань мүн гэжэ съезд дээрэ онсо тэмдэглэгдээ бэлэй. Хүдэлмэришэн-таряашанай интеллигенциин кадрнуудые бэлдэлгэдэ багшанар айхабтар ехэ үүргэ дүүргэхэ ёһотой байгаа.

Хүдөөгэй багшанар өөрынгөө сэхэ үялгануудые дүүргэлтээр хизаарладаггүй, харин хүдөө һууринуудай хүн зондо парти, правительствын политикые тайлбарилан ойлгуулжа үгэдэг хүсэн һэн. Тиимэһээл тэдэнэрэй һуудал байдалай гэр булын асуудалнуудта анхарха гээшэ тон шухала гэжэ дахинаа тэмдэглэгдээ бэлэй.

Бүхы асуудалнуудаар съезд тусхай шиидхэбэринүүдые абажа, Гэгээрэлэй нарком А. Луначарскиин нэрэ дээрэ телеграмма эльгээгдэһэн юм.

1923 ондо Буряадай АССР байгуулагдаа. Уданшьегүй энэл оной июлиин 31-дэ Гэгээрэлэй арадай комиссариат байгуулагдаһан, аймагуудта арадай гэгээрэлэй таһагууд нээгдэһэн байна. Гүрэн түрын зүгһөө үзүүлэгдэжэ байһан саг үргэлжын анхаралай ашаар республика дотор һургуулинууд олошорһон, материальна баазань һайжарһан юм. Һурагшадай тоо хаана яанагүй,

ШЭНЭ КИНО

РЕСПУБЛИКЫМНАЙ ЭКРАНУУДТА

Режиссер Ярополк Лапшин түүхын темэдэ түрүүшынхеэ хандаагүй юм. Тэрэ «Угрюм-река», «Приваловские миллионы», «Дым отечества» гэжэ фильмүүдые найруулан табиһан алдартай. Энэ удаа Свердловско киностудида **«Демидовы»** гэжэ картина буулгаһан байна. Баян купецэй зөөридэ обтоһон эсэгэ Демидовэй баалалтаар хүбүүнэйнь Акинфий Демидовэй үгытэй басаганда дурлаһан дуранай хосорһон, заводой хүдэлмэришэдэй түрүүшын буһалгаан тухай тус фильм дотор хараха зуураа, Петр I, Екатерина I, Меншиков, Анна Иоанновна, Бирон гэхэ мэтэшэлэнгүүд түүхэдэ ороһон нюурнуудтай экран дээрэһээ уулзаха болонобди.

«Демидовы» гэжэ фильмые табигшад актернуудай жэгтэй һонин ансамбль суглуулжа шадаһан байна. Эдэнь хэд бэ гэбэл: Евгений Евстигнеев, Вадим Спиридонов, Александр Лазарев, Леонид Куравлев, Михаил Козаков, Людмила Чурсина, Лидия Федосеева-Шукшина, Валерий Золотухин болон бусад болоно.

Саашань хэлэхэдэ, октябрь һарада табигдаха совет олонхи фильмүүд мүнөө үеын асуудалнуудта—хүнэй абари зан, аяг ааша, оюун бодол гэхэ мэтэ асуудалнуудта зорюулагданхай. Тиихэдэ, **«Жаркое лето в Кабуле»** гэжэ фильм интернациональна темэтэй. Тэрэниие афган, совет кинематографистнууд хамта табиһан байна. Үйлэ хэрэгынь шэнэ байдал зохёожо байһан Афганистанда үнгэрнэ. Арадай элүүр энхые хамгаалха албаниие байгуулха хэрэгтэнь туһалхаяа совет хирург профессор Федоров Афганистан ерэнэ. Тэрээнтэй хамта бидэ афган арадтай, тэдэнэй ажабайдалтай, хубисхалай хүнгэн бэшэ үйлэ хэрэгүүдтэй танилсанабди.

«Соносхогдоогүй дайнай» үдэр бүри болоожо байһан Афганистанда совет мэргэжэлтэд эрэлхэг зоригтойгоор хүдэлнэ, нүхэдтөө туһална.

Совет мэдээжэ киноактер Олег Жаков профессор Федоровой ролиие гүйсэдхэнэ.

Никита Михалковой **«Без свидетелей»** гэһэн шэнэ хүдэлмэриин гүйсэдхэхэ миил хоёр нюуртайнь һонирхолтой. Гол геройнуудай нэгэн олон жэлэй урда тээ һамган хүбүүн хоёроо орхижо, барыша ехэтэй ондоо эхэнэртэй ябашаһан байгаа. Тиигэбэшье тэрэ хирэ-хирэ болоод лэ, хуушан һамгандаа ерэжэ, өөрыгөө хүндэтэй, эрхэ сүлөөтэй хүн шэнгеэр ойр зуурашье һаа мэдэрхые тэгүүлдэг сантай байгаа. Нэгэтэ ерэн гэхэдээ, тэрэнэйнгээ хадамда гарахаар түхеэржэ байһые мэдэбэ. Теэд энээнтэй эбсэхэ арганъ үгы—али болохоор гэрлэлгэдэнь һаад тойбо шэрэхые һэдэбэ...

Иимэ жэгтэй байдалда ороһон эдэ хоёрой хөөрэлдөөе актернууд Ирина Купченко Михаил Ульянов хоёр айхабтар зохидоор дамжуулан харуулна.

Журналист А. Ваксбергын «Завтрак на траве» гэжэ очерк «Литературна газетэдэ» хэдэн жэлэй саада тээ хэблэгдэһэн юм. Тэрэ очеркын үндэһөөр **«Средь бела дня»** гэжэ шэнэ картина буулгагдаа гээшэ. Зунай нэгэ амаралтын үдэр үһанай эрьедэ болоһон ушар. Һоготоороо архи уужархиһан залуу хүбүүд амаржа байгшадта аһалдана, амар зала үзүүлнэгүй. Тэсэжэ һуугшадай тэсэбэринь һалаад, хүхэ ехэ ниишалдаан соо архинщадые дэбэргэгшэ алуулшана. Эндэһээл фильмын саашанхи хүгжэлтэ эхилхэдээ, нигэжэ бэеэ хамгаалалга ямар бэ, дан шанга хэһээлтэ бэшэ гү, гэхэ мэтэ асуудалнууд һубарина.

«Ленфильм» студида буулгагдаһан **«Пацаны»** гэжэ фильм журам муутайшуул тухай хөөрэнэ. Хүбүүдые хайшан гээд общественэ дүүрэн эрхэтэй гэшүүд болгохоб? гэһэн асуудал фильм дотор табигдана гээшэ ха. Эдэнэрые хүмүүжүүлжэ байһан хүн педагогическа бэлигтэй, зөөлэн зүрхэтэй, ургажа ябаһан залуу хүнэй психологиие һайн мэдэхэ, тэрэнэй заһарха, һайн болохо байһанда этигэхэ ёһотой. Лагериин начальник Павел Антонов экран дээрэһээ эгээл иимээр харагдана.

Жанраараа хүгжэмтэ комеди гэжэ элирхэйлэгдэһэншье һаа, үнэн дээрээ үхибүү хүмүүжүүлгын асуудалда горитой анхарал хандуулһан фильм гэжэ **«Карантин»** тухай хэлэхээр байна. Картинын героиня—таба наһатай Машаһаа жаргалтай баян хүн дэлхэй дээрэ үгы янзатай. Тэрэнэй эжы, баабайнь, хүгшэн аба, төөдэйнь барандаа амиды мэндэ. Саадайнь карантинда хаагдахада иимэ олон дүтын харууһалха хүнүүдтэй Машые абажа харууһалха хүниинь олдобогүйл даа. Энэ үнэр баян гэр бүлын гэшүүн бүхэндэ хүбиинь хэрэг түрүүшын ондо шухала байшоо.

Үйлэдбэриин управлениин начальник, 63 наһатай Зверев түрэһэн үдэрөө тэмдэглэбэ. Теэд тэрэнэй түрэһэн үдэрынь Зверевтэ олон юумэ һануулна. Фильм **«День рождения»** гэжэ нэрлэгдэнхэй.

Совет фильмүүдһээ гадна, республикымнай кинотеатрнуудта һара бүхэндэ хариин ороной фильмүүд харуулагдадаг заншалтай. Энэ удаа Югославиин **«Объявление вне закона»**, Румыниин **«Этот грустный веселый цирк»**, ГДР-эй **«Долгий путь в школу»**, Италиин **«Укрощение строптивого»**, Индиин **«Дорогая Умрао»** гэжэ фильмүүд харуулагдахаар хүлеэгдэнэ.

В. ПАВЛОВА,
кинофикациин управлениин ахамад редактор.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. «Мы из джаза» гэжэ фильмһээ. 2. Валерий Золотухин «Средь бела дня» гэжэ фильмдэ Мухинэй рольдо. 3.

ТЕАТР

ЕХЭ БАЛЕДЭЙ ШЭНЭ СЕЗОН

Дэлхэйн классикын эрхим зохёолнуудай нэгэн болохо А. Аданай «Жизель» гэжэ зүжэгөөр СССР-эй Ехэ театрай баледэй труппа өөһэдынгөө ээлжээтэ 208-дахи сезониие нээбэ. Тэрэнэй гол партинуудые Надежда Павлова болон Вячеслав Гордеев гэгшэд гүйсэдхөө.

Шэнэ сезоноо эхилһэн ехэ баледэй бүридэлдэ 250 гаран хатаршад, тиихэдэ репертуартань 33 зүжэг тоологдоно. Тэдэнэйнь 11-иинь ородой ба дэлхэйн классика, 17 зүжэгынь совет композиторнуудай хүгжэмөөр найруулагданхай. Харин оройдоол табаниинь мүнөө үеын хариин оронуудай авторнуудай зохёолнуудай үндэһөөр табигдаа юм.

— Шэнэ сезон соо гол түлэб хоёр томо хэмжээнэй зүжэг дээрэ хүдэлхэ зорилготойбди,— гэжэ Ехэ театрай ахамад балетмейстер СССР-эй арадай артист Юрий Григорович хөөрэнэ.—Тобшолон нэрлэбэл, мүнөө үеын темэдэ зорюулагдаһан Арам Хачатурянай «Гаянэ», нүгөөдэнь ородой классика болоһон Александр Глазуновой «Раймонда». Түрүүшын зүжэг дээрэ үшөө үнгэрһэн сезонойнгоо үедэ хүдэлжэ эхилээ һэмди. Тиин ерэхэ жэлэй февраль соо анха дахин тэрэнээ харагшадай анхаралда дурадхаха хүсэлтэйбди. «Гаянэ» гэжэ зүжэгые Москвагай хореографическа училищиин уран һайханай хүтэлбэрилэгшэ Максим Мартиросян найруулан табиха юм. Ехэ театраймнай ахамад уран зураашан Николай Золотарев тэрэниие шэмэглэхэ хүдэлмэриие бэе дээрээ даажа абанхай. Дирижероор Александр Копылов томилогдоо.

Шэнэ зүжэгтэмнай элдэб үеын артистнууд хабаадахаар хараалагдаа. Тэдэнэй дундаһаа аха заха наһанай Нина Сорокина, Михаил Лавровский, Юрий Владимиров гэгшэдые эндэ нэрлэлтэй. Тиихэдэ бэлиг түгэс Татьяна Голикова, Надежда Павлова, Нина Семизорова, Вячеслав Гордеев гэгшэдһээ гадна, үшөө баледэй һургуулида ябажа байһан эдиршүүл зүжэгтэ наадаха байна.

Совет суута композитор-классик Арам Ильич Хачатурянай нүгөө балет—«Спартагые» манай труппа урдань табижа үзэһэн, дүй дүршэлтэй гээшэ ааб даа. Зүгөөр «Гаянэ» совет үе сагай тематикатай таһаршагүй холбоотой, гэхэтэй хамта, найруулан табиха талаһаань хаража үзэхэ болоо һаа, нилээд орёо балетнэ зүжэг мүн гэжэ уридшалан мэдэрхэ ушартайбди. Тиимэһээл энэ хүдэлмэрөө эсэшэ сусашагүйгөөр үргэлжэлүүлнэбди. Юрэдөө, иимэ шэнэ шэнжэ түхэлтэй зүжэгүүд манай репертуарта тон хомор юм.

— Ехэ театрай репертуарта минии һанахада, оройдоол гурбан тиимэ зүжэг бии гээшэ ха. Тэдэнэй хоёрыень — Дмитрий Шостаковичой «Золотой век» ба Андрей Эшпайн «Ангара» гэһэн баледүүдые та өөрөө найруулан табяат. Тиихэдэ Василий Шукшинай «Калина красная» гэжэ киносценариин аялгаар композитор ба дирижёр Евгений Светлановэй зохёоһон баледые Андрей Петров харагшадай һонорто дурадхаа...

— Зүбынь аргагүй. Тиихэдээ «Гаянэ» мүнөө үеын темэдэ зорюулагдаһан дүрбэдэхи найруулгамнай болоно. Онсо шэнжэнь гэхэдэ, энэ зүжэгнай удхаараа социалисшье һаа, маяг хэлбэреэрээ национальна юм. Тэрэ Совет Арменидэ зорюулагданхай. Арам Хачатурян тус зүжэгэй хүгжэмые дайнай дүлөөр соробхиһон холын 1942 ондо бэшэһэн гээшэ. Анха түрүүшынхеэ энэ балет Пермь хотодо эвакуацида байһан Ленинградай С. М. Кировэй нэрэмжэтэ оперо болон баледэй театрай сценэ дээрэ табигдаһан байна. Тэрэ сагһаа хойшо «Гаянэ» гэжэ оишо сасарма ольһотой балет манай Совет оройной олохон театрнуудай сценэ дээрэһээ огто буугаагүй гээ һаа, алдуу болохогүй. Нэгэ үе Ехэ театрай ендэр дээрэһээ харуулагдаһаншье байха. Тиимэһээ энэ хүгжэлтэ зохёолой элдэб олон найруулганудай бии байһаниинь гайхалтай бэшэ ааб даа. Үргэн дэлисэтэй, угаа уян зөөлэн аал, гайхалтай хурса, ямар нэгэн зураг мэтэ эреэмаряан шэнжэтэй, тэрэ мүртөө армян арадай онсо өөрсэ аялгануудаар халима дүүрэн хүгжэмынь балетмейстер бүхэндэ шэнэ шэнэ драматическа пугалбаринуудые олохо, шэнээр найруулан табиха үндэһэн боложо үгэдэг юм. Эпэшье удаа Максим Мартиросян композиторай гол һанаашалга болон образуудые хубилгангүй шэнэ сценари зохёогоо ха юм. Тиигэбэшье һаань, «Гаянэ» залуушуул тухай, тэдэнэй хүсэл эрмэлзэл, ажал хэрэгүүд, инаг дуран тухай балет зандаа үлэхэнь дамжагүйл.

— «Раймонда» гэжэ балет Ехэ театрай коллективэй репертуарна асуудалаар ябуулдаг гол хараа шугамые үргэлжэлүүлнэ гэхэдэ зүбтэй. Тиигэжэ классическа хүгжэмтэ зохёолой ёһо заншалнууд танай сценэ дээрэ мүнхэлэгдэнэ гээшэ бшуу. Энээнтэй холбон хэлэхэ болоо һаа, шэнэ найруулгын гол зорилгонууд ямар бэ? Богонихоноор тогтон хөөрэжэ үгэхытнай гуйнаб?

— Би, намтай суг хүдэлжэ эхилһэн уран зураашан Симон Вирсаладзе, дирижёр Альгис Жюрайтис гэгшэд энэ шэнэ найруулгаяа Александр Глазуновой «Раймонда» гэжэ баледэй Петербургда анха табигдаһаар 85 жэлэй дурасхаалта ойдо зорюулнабди. Ороной суута балет байһанаа тэрэ мүнөө дэлхэйн классика боложо тодоронхой ааб даа. Тиихэдэ эгээн түрүүшынхеэ табигдаһан «Раймонда» Петр Ильич Чайковскиин эхилһэн балетнэ ёһо заншалнуудые үргэлжэлүүлэхэ гэхэдэ тон зүб ёһотой. Үнэхөөроошье, ородой эгээн бэлигтэй композиторнууд тэрэл сагһаа хойшо балетнэ театртай харилсаа холбоогоо бэхижүүлжэ захалһан түүхэтэй.

«Раймонда» гэжэ баледые имагтал композитор Александр Глазуновой бэшэ, мүн суута балетмейстер Мариус Петипэй гайхамшагта зохёол бүтээл гэжэ бэшэдэгбди. Тиимэһээл Петипэй хореографическа үндэһэн зүйлнүүд манайшье зүжэг соо тэрэ зандаа үлөөгдэхэ. Гадна ехэ балетмейстерэй маяг абариие, хараа түсэбүүдые шэнжэлжэ үзөөд, зүжэгэй анхан хэлбэриие, мартагдаһан элементнүүдыень һэргээхэ гэжэ оролдоноб. Либреттыень гол түлэб хубилгаагүйбди. Гэхэтэй хамта, зарим тэды заһабаринууд ба тодорхойлолтонууд оруулагдаа ааб даа. «Раймондые» ниислэл хотынгоо ажалшадта сезоной дүүрэхэ багаар дурадхаха зорилготойбди.

— Мүнөө жэлэй сезондо Ехэ театрай баледтэ залуу артистнууд хэр нэмэжэ ороо гээшэб?

— Москвагай хореографическа училищи дүүргэһэн 10 эдир хатаршадые бидэ труппада нэмэжэ абаабди. Энэ училищи, сэхыень хэлэхэдэ, артистнуудаар бидэниие хангадаг гол гуламта мүн. Юрэдөө, аяар 250 хатаршадай труппа гээшэ нэгэ янза хэзээдэшье байдаггүй ааб даа. Жэл бүри шэнэлэгдэжэ, залуу боложо байха гээшэ баледэй хэлбэринэгүйгөөр баримталдаг хуули ха юм. Һүүлэй сезонуудта училищиһаа бүхэли бүлэг бүлэгөөр эдир хатаршадые урижа асарһаг заншалтай болонхойбди. Тиихэдэ али бүхы талаараа үлүү һайн гэжэ тобшолол хэмээр. Юуб гэхэдэ, тэдэнэр суг хатаржа, классическа зүжэгүүдтэ суг наадажа һуранхай, бэе бэедээ ладанхай, бэе бэеэ ойлгодог болонхой байна бшуу. Мүнөө ямаршье зүжэгыемнай абажа хараа һаатнай, залуушуул ехэ, багагүй партинуудые гүйсэдхэлэг гэшэ. Тэдэнэр мэдээжэ мастернуудтай суг хамта хатарна, орёошье, партинууд тэдээндэ найдагдана. Зарим ушарта бүхыдөө залуу хатаршадһаа бүридхэгдэһэн зүжэгүүд харуулагдана. Жэшээ болгон, «Ангара», «Деревянный принц», «Индийская поэма» гэһэн баледүүдые эндэ дурдалтай... Тэрээнһээ гадна манай репертуарта сүм залуушуулда зорюулагдаһан зүжэгүүдшье байха. Тэдэниие нэрлэбэл, «Калина красная», «Моцарт ба Сальери», «Антуан де Сент-Экзюпериин суута «Маленький принц» гэжэ үльгэрэй удхаар найруулагдаһан залуушуулай баледээр үнгэрһэн жэлэйнгээ сезониие Москвада түгэсхэжэ байхаламнай, труппымнай нүгөө бүлэг артистнууд энэл зүжэгые ФРГ-дэ ба Австрида харуулжа ябаа юм.

— Ойрын үедэ танай артистнууд хаагуур гастрольдо ябаха хараа түсэбтэйб?

— Гастрольнууднай эхилэнхэй. Үшөө сентябриин түрүүшын үдэрнүүдтэ 100 шахуу хүнһөө бүридэһэн ехэ бүлэг артистнууднай Япондо үнгэргэгдэхэ ород искусствын фестивальда хабаадахаяа ошоо һэн. Токиодо болон бусад томо томо хото городуудта һара үлүүтэй саг соо тэдэнэр уран бэлигээ харуулха байна. Репертуартань — «Лебединое озеро», «Жизель», «Ромео и Джульетта». Гол партинуудынь Наталья Бессмертнова, Людмила Семеняка, Надежда Павлова, Александр Богатырев, Вячеслав Гордеев, Юрий Васюченко гэгшэд гүйсэдхэнэ.

Сания ДАВЛЕКАМОВА,
баледэй шүүмжэлэгшэ.
(АПН).

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54—54, зам. редактора—2-68-08, зам редактора—2-62-62, отв. секретарь —2-50-52 секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни— 2-34-05 пропаганды—2-56-23 промышленности и строительст ва—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86 советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63 информации—2-60-91, переводов—2,54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61 выпускающие — 2-35-95, отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина. Н-02514. Заказ № 228. Индекс